ҺАЙНДЭРӨӨРТНАЙ АМАРШАЛНАБДИ, АЛДАРТА ШАХТЕРНУУД!

Юрий Белоусов нээмэл аргаар шулуу нүүрһэ малтан абадаг экскаваторай машинистын туһалагшаар ажалладаг. Гусиноозерскын шахтернууд шэнэ шахтаһаа шулуу нүүрһэ һаяын үдэрнүүдтэ абажа эхилхэнь.

СОВЕТ АЙЛШАД ПРАГЫН КРЕМЛЬДЭ

ПРАГА, августын 28. ТАСС-ай тусхай корреспондентнэр М. Никиточкин, Н. Масленников иигэжэ дамжуулба:

КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев түрүүтэй Советскэ Союзай партийно-правительственна делегаци мүнөөдэр Прагын Кремлиин үзэсхэлэн һайхан зүйлнүүдтэй танилсаа. Онсо гайхамшаг урашуулай бүтээһэн чехословак соёл культурын ба эртэ урдын дурасхаалта зүйлнүүдтэй, архитектурна искусствын шухаг дээжэтэйнь Прагын, бүхы гүрэнэй олон зуун жэлэй түүхэ холбоотой юм.

Энэ үглөөгүүр Н. С. Хрущев, делегациин гэшүүд А. Новотныдо, Чехословакиин бусад хүтэлбэрилэгшэдтэ үдэшүүлэн, Кремлиин архитектурна үзэсхэлэн зүйлнүүдые хараба. Совет айлшад байраһаа гарамсаараа хүндэмүүшэ прагынхидаар хүреэлэгдэв. Олон экскурсантнууд Н. С. Хрущевые, Советскэ Союзай бусад түлөөлэгшэдые, Антонин Новотныйе, Чехословакиин бусад хүтэлбэрилэгшэдые халуунаар амаршалба. Хүнүүд барандаа хүхюун, хаа хаанагүй баярай үгэнүүд, хани ёһоной амаршалганууд дуулдана.

Чешскэ һүүлэй готикын түхэл шэнжэтэйгээр баригдаһан суута Владиславска залда делегациин гэшүүд орожо хараа. Гүрим заншалай ёһоор гүрэнэй толгойлогшые эндэ һунгадаг юм. Моравида Кирилл ба Мефодиин византийска миссиин ерэһээр 1100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан, «Суута Моравии» гэжэ ехэ выставкэ мүнөө эндэхи зал соо нээгдээ. Газар доро һоо олдоһон зүйлнүүдэй, архитектурна памятнигуудай согсолбориһоо харахада, чех болон словак арадуудай түрүүшын нэгэдхэмэл гүрэнэй бии болоһон, хүгжэһэн тухай хэлэгдэнэ.

Чехословакиин науканuудай академиин президиумэй үмэнэһөө Археологическа институдай директор академик Ян Филипп Н. С. Хрущевые халуунаар амаршалба.

Н. С. Хрущев, советскэ делегациин бусад гэшүүд Византитай, Русьтай чешскэ ба моравска славянуудай соёл культурын талаар ехэ холбоо барисаатай байһые гэршэлэн харуулһан, мүн баруун славянуудай соёл болбосоролдо авар, немец соёл ехээр нүлөөлдэг байгаа гэһэн һураг домогой буруу байһые элирхэйлһэн һонин экспонадуудтай танилсаа.

Советскэ делегациин толгойлогшо Н. С. Хрущев харалгынгаа түгэсхэлдэ һанамжын дэбтэртэ иигэжэ бэшээ: «Суута Моравии» гэдэг выставкые ехээр һонирхон харабабди. Энэ хадаа ахa дүү славян арадуудай — чехүүд болон словагуудай эртэ урдаһаа хойшо баян түүхэтэй байһые эли тодоор гэршэлнэ.

Социалис общество бэхижүүлхэ, хүгжөөхэ хэрэгтээ ехэ амжалта түйлахыень чехословак эрдэмтэдтэ, бүхы чехословак арадта хүсэнэбди. СССР-эй, Чехословакиин арадуудай хоорондохи аха дүүгэй хани барисаан, харилсаа холбоон улам бэхижэг лэ».

Выставкын хүтэлбэрилэгшэд энэнэй нээгдэһэнтэй дашарамдуулан бүтээн гаргагдаһан медальониие, урдын монетэнүүдэй копинуудые Н. С. Хрущевто бэлэг болгон барюулаа. Энэ бэлэгэйнь түлөө, выставкэтэй танилсаха арга олгоһоной түлөө Никита Сергеевич баяр баясхалан хүргэбэ.

Совет айлшад, чехословак нүхэд Прагадахи «Алтан гудамжа» гэжэ нэрэшэһэн эгээн заахан үйлсэдэ ошожо үзөө. Энэнь—Дундада зуун жэлэй үеын соёл культурын бодото хүүдаһан болоно. Хэдэн зуугаад жэлэй урда тээ байһаараа үлэһэн эдэ бишыхан гэрнүүд сооһь чехословак урашуулай бүтээһэн угаа һонин эдлэл хэрэгсэлнүүд суглуулагданхай.

Мүнөөдэр Прагын пионернүүдтэ ехэ һайндэр болобо. Кремльдэхи чехословак үхибүүдэй байшанда Никита Сергеевич Хрущев, Антонин Новотный ерээ. Н. С. Хрущевой, Антонин Новотныйн орожо ерэхэдэнь, пионернүүд ехэ баяртайгаар угтаба. Н. С. Хрущев эсэгын гуримаар эдэ үхибүүдые тэбэрин таалаад, һайн һайхан, зулгы дулаан үгэнүүдэйнь түлөө, баглаа сэсэгүүдэйнь түлөө баясхалан хүргэбэ. Энэ байшангай бишыхан эзэд өөһэдынгөө гайхамшаг һайхан ордонгые, Коммунис партиин, Социалис Чехословакиин правительствын бэлэглэһэн ордонгые Никита Сергеевичтэ, совет айлшадта харуулаа. Н. П. Хрущева, Антонин Новотныйн һамган Божена Новотная гэгшэд чех үхибүүдэй ажабайдалай, байшангайнь хүдэлмэриин талаар һонирхобо.

Н. С. Хрущев, делегациин гэшүүд хүндэтэ айлшадай дэбтэртэ гараа табибад.

Н. С. Хрущев түрүүтэй Советскэ Союзай партийно-правительственна делегацитай прагынхидай уулзалга Советскэ Союзай, Чехословакиин арадуудай хани барисаанай, харилсаа холбооной эли тодо жэгсаал болон хаа хаанагүй нэжэгэнээ.

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Совет айлшад Банска-Бистрицада

БАНСКА-БИСТРИЦА, августын 28. (ТАСС-ай тусхай корр.). КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев түрүүтэй Советскэ Союзай партийно-правительственна делегаци Банска-Бистрицада—словацка национальна восстаниин болоһон түб хотодо ерэбэ. Эдэнтэй хамта КПЧ-гэй Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь, республикын Президент Антонин Новотный, КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, правительствын түрүүлэгшэ Йозеф Ленарт болон Чехословакиин бусад хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшад эндэ ерэлсээ.

Советскэ делегаци, Чехословакиин хүтэлбэрилэгшэд словацка национально-восстаниин 20 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай һайндэртэ хабаадаха юм.

Словакиин Коммунис партиин, Словацка национальна Соведэй хүтэлбэрилэгшэд аэродром дээрэ Н. С. Хрущевые, Антонин Новотныйе, эдэнтэй хамта ерэлсэһэн хүнүүдые угтаа. Олон мянган ажалшад аэродром дээрэ, хотын үйлсэнүүдтэ хүндэтэ айлшадаа баяртайгаар амаршалба.

41-дэхи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 206 (10574) | 1964 оной августын 30, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

УРГАСЫН БАЯН—АМБААРТА

ГЕКТАРАЙ 25—30 центнер! Манай эрхэ байдалда энэмнай орооһо тарянай нилээд баян ургаса ха юм даа. Иимэ ургаса ургуулхын тулада тон ехэ юумэ хэхэ, хүсэ шадалаа шэргүүлхэ, ухаан бодолоо гүйлгэхэ, үүсхэл оролдолго гаргаха хэрэгтэй бшуу. Республикымнай олохон ажахынууд энэ жэлдэ шэн габьяата ажалаараа иимэ амжалта түйлаа, айл бүхэндэ шахуу баян ургаса ургуулагдаа. Жэшээлхэдэ, Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлени тарян ажалаараа ехэ суутай, баян дүй дүршэлтэй ургасын мастернуудаар олон, жэл бүхэндэ Эхэ орондоо элбэг ехэ тарян тушаадаг нютаг байһанаараа алдартай. Энэ жэлдэ мухар-шэбэрэйнхид илангаяа баян ургаса ургуулжа шадаа. Тэндэ муу ургаса ургуулһан нэгэшье ажахы байхагүй гэхэдэ алдуу болохогүй. Бэшүүрэй совхозой Баруун Гутай, Заряа шэлэ гэжэ нютагуудта таригдаһан шэнисын полинууд дээрэһээнь гектарай 25—30 центнер орооһон абтажа байна. Иимэ ургасын абтажа байхада ажаллаханьшье урматай.

ОРООҺО ТАРЯАН—АРАДАЙ БАЯЛИГ

Үнэхөөрөө Бэшүүрэй совхозой таряашад, механизаторнууд, бүхы хүдэлмэришэд ехэ урматай зоримгойгоор, үүсхэлтэй оролдосотойгоор ажаллажа байнхай. Тэдэнэр баян ургасаяа богонихон болзор соо, эрхим һайн шанартайгаар хуряажа абаха, орооһо тарягаа бишыханшье үрилтэ хоролтодо оруулхагүй, нэгэшье хоолос поли дээрэнь үлөөхэгүй, монсогоршье орооһо гээхэгүй гэһэн зорилго урдаа табинхай. Сэхыень хэлэхэдэ, урда жэлнүүдтэ орооһо таряан тэндэ ехээр үригдэдэг, гээлтэ хоролтодо ородог, элдэб бүриин этэгээдүүдэй зүгһөө хулуугдадагшье байһан юм. Комбайнай бункерһаа амбаарта оротороо орооһо тарянай ехэхэн хубинь гээгдэдэг байгаа. Орооһоёо миил поли дээрэ адхажархёод, гутатарнь хэбтүүлдэг ушарнуудшье бологшо һэн. Юрэдөө ургасадаа хамаагүйгөөр, хайша хэрэгээр хандадаг байгаа бшуу. Хулгайшанай хулуужашье байгаа һаань, хүнүүд хэрэгсээдэггүй шахуу байһан юм. Арад зонойнгоо баялигта нимээр хандаха гээшэ тон буруу, гэмтэ ябадал ха юм.

Харин энэ жэлдэ иимэ дутагдалнуудай дабтахагүйн тулада шухала хэмжээнүүд абтанхай. Партийно-гүрэнэй хиналтада туһалха бүлэгүүд олоор эмхидхэгдээд, эдэбхитэйгээр ажаллажа захаланхай. Худоо бэшэгшэдэй постнууд тогтоогдонхой. Энэ хэрэгтэ ниитынхид эртэнһээ элсүүлэгдэнхэй. Партийно-гүрэнэй хиналтада туһалха бүлэгэй ударидагша нүхэр Д. Намсараев, совхозой парткомой секретарь нүхэр Д. Цыденжапов гэгшэдэй мэдүүлһэнэй ёһоор, орооһо тарянай үрилтэдэ огто орохогүйгөөр, хаа хаанагүй «хурса нюдэтэй, һонор шэхэтэй» хүнүүд хүдэлжэ байна. Тиихэдэ баһа нэгэ һайшаалтай хэмжээн абтанхай: комбайнер орооһоёо тушаахадаа, таряа зөөдэг жолоошондо квитанци үгэлсэнэ. Жолоошониинь абаһан орооһоёо кладовщигта тушаахадаа тэрэ квитанцияа харуулаад, баһа тушааһан тухайгаа кладовщигһаа квитанци абана. Иигэжэ комбайнер, жолоошон, кладовщик гурбан бэе бэеэ шалгалсана. Иимэрхүү хэмжээнүүдые хаа хаанагүй абаад байбал, орооһоной үригдэхэгүйнь, хулгайда орохогүйнь мэдээжэ.

Теэд зарим колхоз, совхозуудта иимэ нарин хэмжээнүүд абтанагүй. Орооһо тарянай үригдэхэ, гээгдэхэ, хоролтодо орохо ушарнууд үзэгдэнэ. Жэшээнь, Хяагтын үйлэдбэриин управлениин «Дружба» колхоздо таряа хуряалгын шанар тон хангалтагүй байна, орооһон ехээр үрилтэдэ ороно гэһэн бэшэгүүдые манай редакци абанхай. Орооһо таряа ехээр гээлтэ хоролтодо оруулһанайнгаа түлөө колхозой хоёрдохи отделениие эрхилэгшэ Ц. Дамбаев, бригадир Г. Д. Банзарагцаев, складуудые даагша Дампилон гэгшэдэй сүүдлүүлэгдэжэ, колхоздо үзүүлһэн хохидолоо мүнгөөрнь тэхэрюулхэ болобошье һаань, эдэнэй зэмэеэ амсаха ёһоороо амсабашье һаань, зарим хүнүүд энэ баримтаһаа һургаал абанагүй. Колхозой олохон комбайнернууд ажалдаа харюусалгагүйгөөр, хайша хэрэгээр хандаһан зангаараа, ажал хүдэлмэридөө толодогһо гаргана, имагтал үдэрэйнгөө нормо дүүргэхые эрмэлзээд, шанар муутайгаар тарягаа хуряана, сохиходоошье, хадахадаашье орооһо ехээр гээнэ. Иимэ ябадалтай эрид шангаар тэмсэхэ шухала. Зүгөөр иимэрхүү ушарнууд гансашье «Дружба» колхоздо тохёолдоно бэшэ. Улаан-Үдын, Зэдын, Хориин үйлэдбэриин управленинүүдэй зарим ажахынуудта таряа хуряалгын шанар багатайгаар хэгдэжэ байһан тухай мэдээсэлнүүд редакцида абтажа байна.

Тон ехэ хүдэлмэри хэжэ, баян ургаса ургуулаад, тэрэнээ һаланаар хуряаха, гээлтэ хоролтодо оруулха гээшэ огто тэсэшэгүй ябадал байһаниинь элитэ. Орооһо таряан— Эхэ оронноймнай, арад зоноймнай эрхим баялиг гээшэ ха юм. Орооһо таряа элбэгээр абаа һаа, мяханшье, һү, тоһоншье, нооһоншье, үндэгэншье элбэг болохо бшуу.

Энэ жэлдэ республикамнай Эхэ орондоо 7,5 миллион пүүд таряа худалдаха уялгатай. Иимэ нангин уялгаяа хүдөөгэймнай үйлэдбэриин управленинүүдэй, колхоз, совхозуудаймнай нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ байһаниинь лабтай. Тэрэшэлэн ерэхэ жэлэйнгээ тарилгада эрхим шанартай үрэһэ хүрэнгэ хүсэд хүрэхөөр хааха, адууһа малдаа элбэг дэлбэг тэжээл бэлдэхэ зорилготойбди. Тиимэһээ монсогоршье орооһо гээжэ болохогүй. Энэ талаар үйлэдбэриин управленинүүдэй парткомуудай, колхоз болон совхозуудай партийна организацинуудай, партийно-гүрэнэй хиналтын нютагуудтахи органуудай урда ехэ харюусалгатай зорилго табигданхай. Таряа хуряалгын эхилһэн түрүүшын үдэрнүүдһээ захалжа, ургасаяа эрхим шанартайгаар хуряажа абахын түлөө, нэгэшье хоолос поли дээрэнь үлөөхэгүйн түлөө, монсогоршье орооһо гээлтэдэ оруулхагүйн түлөө эрид шангаар тэмсэхэ шухала.

ХУРАМХААНАЙ СОВХОЗДО

ТҮРГЭН СКОРОСТЬ ДЭЭРЭ

Хуряалга дээрэ эрхимлэһэн бригадануудта дамжуулгын Улаан туг барюулха, нормоёо 150 процентһээ дээшэ дүүргэһэн комбайнернуудта үдэр бүри шан үгэжэ байхаар эндэ тогтоогдоһон юм. Августын 25-ай байдалаар Самбо Саяновай бригадынхид эрхимлэжэ гараа. Энэ бригадада таряа хуряалга, гүрэндэ тушаалга, поли дээрэхи һолоомо сомолго заашье һаадгүйгөөр ябуулагдана. Хажуугаарнь үрэһэ хаалга, намарай паар хахалалга захаланхай.

Үдэр бүриин шанда нүхэр Телятниковай бригадын комбайнер Николай Колмаков хэдэн дахин хүртэһэн. Энэ механизатор үргэн абасатай «ЖВН-10» жаткаар түрүүшынхеэ хүдэлбэшье, тэрэнэй оньһые һайса шудаланхай. Зарим үдэр 70 гектар хүрэтэр хадана.

Мүн энэ шанда комбайнернууд Дарма Цыдыпов, социалис Ажалай Герой, үшнэй механизатор Цыдып Бубеев, Очир Раднаев, Пунцук Очиров гэгшэд хүртэһэн байха юм. Эдэнэр жииртээ 1,5—2 нормо дүүргэжэ ябана.

КОМБАЙНАЙ ҺҮҮЛЭЭР—ПЛУГ

Энэ уряал Хүнтэйн талын механизаторнуудай хүндэтэ хэрэг болонхой. Самбо Саяновай бригадынхид баһал түрүүлэн поли дээрэһээ һолоомо хуряажа, намарай паар хахалжа захалаа. Эндэхи трактористтнууд Валерий, Бато Будаевтан «ДТ-54» трактораар ажаллажа, түрүүшын 100 гектар паар хахалба. 64 гектар намарай паар тракторист Леонтьев элдүүрилээ.

Намарай паар нэн түрүүн силосэй ургамалнуудай хуряагдаһан поли дээрэ хахалагдана. Бүхыдөө тус совхоз 3 мянга гаран гектар намарай паар элдүүрилхээр хараална.

Г. СУББОТИН,
манай тусхай корр.

УРГАСАМНАЙ УРЯАЛНАЛ

Хэжэнгын совхозой 2-дохи отделениин комбайнер П. ГЛАДКИХ иигэжэ хөөрэнэ:

Би мүнөө 16-дахи намараа комбайнай жолоо барижа ябанаб. Энэ үе соо олохон гектар таряа хадаһан, хуряаһан, нилээд ехэ орооһо сохижо абаһаншье байхаб. Теэд тэрэниие тоолоодшье яалай.

Он жэлэй ошохо бүри тарялан дээрэхи хүдэлмэримнай тад ондоогоор үнгэрдэг болоно байна. Душоод-табяадшье ондо ургасаяа хуряагаабди гэжэ бүхэли намартаа, бүри саһанай орожо, аяар ноябрь гаратар хөөрсэгэнэжэ байгша һэмди.

Харин мүнөө оньһон хүсэтэ, илангаяа үргэн абасатай, түргэн абадаг машинанууд улам олон болоод, нобшо хүнэй хүсэд эрьелдэжэ үрдеэгүйдэ орооһо таряан хуу хуряагдашаһан байха жэшээтэй бшуу. Хараад үзыт даа. Энэ жэлдэ манай совхоз ургаса хуряалгадаа урда урдынхиһаа эртэ орожо, 7—9 хүдэлмэриин үдэр соо бүхы тарялангаа хахадынь шахууе хулһөөнь буулгажархёо гэхэ гү, али 6400 га ургаса хадаа. Тиигээд бүхы ургасаяа 15 хүдэлмэриин үдэртэ сүм дүүргэхэ гэжэ байна. Иимэ юумэ гэжэ урдань байгаагүй.

Жэшээнь, манай бүлэгэй механизаторнууд 7 комбайн, жаткануудаар 120 хүдэлмэриин час соо 1600 гектар таряа амяарлан хадаа. Үшөөшье ехэ хадаха байһан аал, тарянай энэдээ һууж түргэн хатаһан дээрэһээнь заримыень комбайнаар сэхэ хуряаха баатай болоогдоо. Би өөрөө «ЖВН-10» жаткатай «СК-3» комбайнаар 10 үдэр соо 500 га ургаса хадаха уялгаяа дүүргэхэ дүтэлөөб. Иимэ үргэн абасатай жаткаар үшөөл һанаһанда хүрэгдөөгүй гээшэ ааб даа.

Теэд энээндэ зарим тэды шалтагаан бии. Манай отделенидэ нэгэ газарта 250—400 гектарһаа үргэн газар үгы. Тэндэ таба-зургаан агрегат ороод сабшахадаа ехэдээл һаа нэгэ-хоёр үдэртэ һалгаажархёод, ондоо тээшэ зөөхэ баатай болоно. Энэ бүлэгтэ ехэнхидээ «С-6» болон «ЖР-4,9» жатка хүдэлдэг юм. Тэндэ би загуун гаргажа үгэдэг хүм. Агрегат бүхэндэ үдэрэй 3—4 загуун сохом хэрэгтэй. Тиимэһээ энээндэ баһал сагаа гаргана бшууб. Ондоогоор аргагүй. Тэдэ өөһэдөө загуун гаргаа һаа, ургасаяа гэшхэхэ, баалаа ногоон соо гү, али таряан руугаа хаяжархиха байна.

Тиигэбэ яабашье бидэ үдэр һүнигүй хүдэлжэ, богони болзорто ехэ ургаса хадаха, хуряаха гэжэ оролдонобди. Юуб гэхэдэ, мүнөө жэлэймнай ажалай түлөөһэн баһал шамдуулна. Жэшээнь, нэгэ комбайнер 140 гектар хүргөө һаа, га бүриин 28 мүнгэ абаха, харин тэрэнһээ дээшэ болоходонь га бүриин 78 мүнгэ абаха. 250 гектарһаа дээшэ гаргабалнай, гектарай 95 мүнгэ түлэхэ юм. Тиимэһээ хүн бүхэн хайшан гээл һаа, түргэн 250—300 га хадажа, түлөөһэнэй дээдэ шатада хүрэхые, оролдоно. Тиигээд энэмнай оройдоол 10 хүдэлмэриин үдэр соо үгтэхэ юм.

Манай бүлэгтэ залуу комбайнер Сергей Шойжилов, мүн Анатолий Вишняков, Дмитрий Силаев, Аркадий Федотов гэгшэд тус тустаа 7 үдэр соо 300—350 гектартай болонхой. Тэдэнһээ гээгдэхэгүйн тула аһан шадалаараа болоно гээшэбди. Хэнэймнай илажа гарахань мэдэгдээгүй байна.

ҮҮРЭЙ ХИРААНААР БОДОЖО...

Үүр сайханьь ойртоод хэбэртэй. Үдэшын аалма халуун буугаад, һэрюу унанхай. Доржо үни һэришэнхэй. Үбһэнэй эхилһэнһээ хойшо үүр хираанаар үндын бодожо һурашоо хаям даа. Мүнөө рамагүй сонхын соорхойгоор одо мүшэдые, хүхэржэ эхилһэн огторгойе шэрбэнэ.

Хажуу таладань хүнүүдэй хурхиралдаха дуулдана. Хэншьеб нойрмоглон: «Юундэ байшообши? Бухалаа асарыш, түргэ-эн»,—гэжэ шангаар дуугараад абяагүй болошоно...

«Бодохо болоол даа, үүр сайхань» гэжэ Доржын хүдэлхэдэ үе мүсэнь бага хүшэлдэшэнхэй. Үсэгэлдэр һурилһэн гурбан ехэ сомоонь эсээгээ ха юм. Тэрэ үедэ саада булан сооһоо хүнэй һаршаганан бодоод, газаашаа гараханьь харагдаба. Үни болонгүй газаа гал түлигдэбэ хэбэртэй. «Тогоошомнай бодоо, сагаа алдахагүй, часы шэнги» гэжэ ухаандаа оруулаад, өөрөө бодоно. «Үхибүүд нэгэ бага унтаг даа, сайн бусалтар... Үсэгэлдэр һайн лэ ажаллаа, тэрэ халуун наранда бүхэли үдэрөө хүдэлхэнь шангахан байгаа» гэжэ шэбшэнэ. Нэгэ хэды минута үнгэрбэ. Тогоотой сай бусалжа, үглөөнэй һэрюундэ мана татана. Тиигэжэ байтар:

— Бодогты!— гэһэн абяан наяраадхина. Зарим нэгэнэй хүдэлжэ, бодоһон хүнэй үгы байхада, Доржо дахинаа хашхарна:

— Бодогты! Үхибүүд, бодогты!

Хүн бүхэн бодожо, абяа шэмээтэй болошоно. Хүбүүд, басагад үглөөнэй хүйтэн уһаар нюур гараа угаажа һэргэшэнхэй, сайгаа ууча, хажуур хайрагаа абаад, шүүдэртэй ногоон соогуур «эты, тэты» гэлдэн, сабшалан тээшээ гэшхэлэлдэжэ, бүри хүхилдэнэ.

Хажуурай эрине хайрагаар хурсалхань, шүүдэртэй ногооной «шэрд» гэн сабшагдахань соностоно. Хүнүүд һубарилдан урагшаа дабшажа, үргэн мүр жэгдээр гарган, ногооной обоохой үлөөһөөр холодон ошоно.

— Дарма-а, Дарма, һабхаг хойноо бү үлөө,— гэжэ хойноһоонь ябаһан Даши-Цэрэн Могоева, Соня Сотникова, Хорло Кынзыбеева гурбан шоглон хэлэнэд. — Иигэжэл хүнһөө ехээр сабшадаг хаяаш...

— Аа, дэмы бү дуугарагты, намайе хүсөөд үзэгты,—гэжэ Дарма хэлэнэ. — Хүнһөө хойно ябаад, үшөө дуугаралдажа байхат, түргэн сабшагты,—гэзд далай далайһаар бүри урагшаа ошоно.

Хоймороой гол талада колхозойнгоо малда үбһэ бэлдэжэ байһан Ханхаев Доржын энэ звено комсомол-залуушуулай юм. Булта шахуу Хоймороой дунда һургуулиин ахалагша классуудай һурагшад. Хэдэн жэлэй урда энэ һургуулида һуража ябаһан Доржо мүнөө эдэ хүбүүд, басагадтай үгэ хүүрээ һайн ойлголсожо, эрхимээр ажаллажа ябана.

—Юу хэлэхэбши даа, үхибүүд ёһоор хүдэлнэ,—гээд Доржо хэлэнэ. — Үбһэ хуряалгын эхилһэнһээ хойшо колхоз соогоо манай звено түрүүлжэ ябана. Сабша, тарма, соможошье бай—хододоол хүхюутэй, дорюун. Үбһэ хуряалга дээрэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсоһон энэ звено 810 центнер үбһэ бэлэдхэхэ түсэбөө дүүргэжэ байна. Мүнөө 800 шахуу центнер үбһэн тармагдажа, һүрилэгдэнхэй. Хура бороондо ороогүй, шэмэтэй, шанартай үбһэн абтана.

Энэ звеное хүсэжэ, булижа гарахаар Гыргешкинов Николайн звено оролдоно. Эндэ мүн Махаков Борис, Майдарханова Люба, Ивахинов Витя гэгшэд угаа һайнаар, бүтээсэтэйгээр хүдэлнэ.

Энэ хоёр звеногой хабаатай Хуурай һубагай отделени, нёдондо жэлэй энэ үетэй сасуулан үзэхэдэ, 1500-гаад центнер үбһэ үлүү хуряагаа.

Д. БУДАЕВ.
«Восточные Саяны» колхоз.

Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин Загаанай колхозой Түгнын ушжам талын шэнэ хахалагдаһан газарай гектар бүриһөө 30 центнер хүрэтэр ургаса хуряагдана. Никандр Максимов, Николай Иванов, Яков Алексеев гэгшэдэй агрегадууд таряа хуряалгада халаанайнгаа нормо холо үлүүлэн дүүргэнэ. Зураг дээрэ: колхозой 1-дэхи бригадын Н. Максимовай, Н. Ивановай, Я. Алексеевэй агрегадууд.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Сур-жаб Нагаслаева хори гаран жэлэй туршада колхозойнгоо мал һүрэг үдхэлсэжэ, ажалай ехэ шадабаритай, нэрэтэй солотойшье болонхой. Ганса Кировэй нэрэмжэтэ колхозойхид бэшэ, мүн Ахын аймагай хүн зон тэрэнииие мэдэхэ. Һү ехээр һааха мүрысөөндэ энэ наһажаал эхэнэр оролсонхой. Арба гаран хайнаг үнеэдые даажа абаад, тус бүриһөөнь 800 литр һү һааха уялгаяа бэелүүлжэ ябана. Зураг дээрэ: һаалишан Сур-Жаб Нагаслаева.

Д. ДУГАРОВАЙ фото.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ЗОНОЙ ЗОРИГ УЛАМ БАДАРУУЛАН

Хүдөө ажахые ашаг ехэтэйгээр эрхилхэ түрүүшын хабарай тарилга шанар һайнтайгаар, богони болзорто үнгэргэгдөө бэлэй. Колхозоймнай механизаторнууд, таряашад хэзээ хэзээнэйхиһээ ханалгатай эдэбхитэйгээр ажаллаа һэн. Оролдолгынь аша урманда артелиимнай таряалан дээрэ үндэр ургаса гараад, хуряалгын халуун хаһа эхилбэ.

Манай колхоз бүхыдөө 8410 гектарай гансал ороохото ургамал хуряаха түсэбтэй. Бүхы комбайн, техникэеэ бултыень үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлгэжэ, хүдэлмэриин хорин үдэрэй туршада хуряалгаа сүм дүүргэхэ, гүрэндөө хори мянган центнер ороохо таряа худалдаха гэһэн дайшалхы уялга таряашаднай абанхай.

Колхозниигуудай ажаһуудал тухай түрэл парти, правительствынгаа гаргаһан шэнэ анхарал оролдолгодо харюу болгон, ажалай шэнэ амжалта түйлаха гэшэмнай бидэнэрэй арюун нангин хэрэг лэ гэжэ манай артелиин гэшүүд нэгэн дуугаар мэдүүлнэд. Хүдөө нютагта улам хүсэтэйгөөр дэлгэржэ байгаа ажалай болон политическэ дэбжэлтые халуунаар дэмжэн, зоной зоригые бүри саашань бадаруулжа, шэнэ шэнэ амжалтада элсүүлхэ гээшэ партийна организациимнай нэгэн шухала зорилго болоно.

Мүнөө ургаса хуряалгын эгээн харюусалгатай участогууд дээрэ партийно-комсомольско бүлэгүүд эмхидхэгдэнхэй. Тэдэниие ударидагшадаар түрүү механизаторнууд—эдэбхитэй коммунистнууд томилогдоо. Партиин гэшүүн, хоёрдохи бригадын комбайнер Намжил Доржиевта өөрын агрегадһаа гадна үшөө нэгэ комбайнай агрегадые хамжуулаад, горох унагааха, суглуулан сохихо орёо хүдэлмэри даалгагдаһан байна. Нүхэр Доржиевай бүлэг богонихон болзор соо 150 гектарай горох сабшажа унагаагаад, гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа, нэгэ гектар бүриһөөнь дунда зэргээр 9 центнер горох абаа. Тиигэжэ энэ жэлдэ тон шухала, үнэтэй ургаса элбэгээр хуряагдажа, колхоздомнай горохой бардам хүрэхэ үрэһэ хүрэнгэ хаагдаад, шэнэ ургасаһаа үшөө нилээдгүйнь гүрэндэ худалдагдаха гэжэ бэлэдхэгдэжэ байна. Нүхэр Н. Доржиевай толгойлдог агрегадууд колхоз соогоо социалис мүрысөөнэй түрүүшын дүнгөөр түрүү һуури эзэлээ. Таряа хуряалгын үедэ комплексно бригада, тракторна отряд бүхэндэ эмхидхэгдэһэн коммунистнууд, комсомолшуудай бүлэгүүдэй гэшүүд сэхэ хүдэлжэ ябаһан ажалдаа эрхим жэшээ харуулхаһаа, бэе бэедээ нүхэдэй туһаламжа үзүүлхэһээ гадна, олониитын хүдэлмэридэ, мүрысөө эмхидхэхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Энэ жэлдэ колхозоймнай иравлениин, партийна организациин шэнээр зохёоһон социалис мүрысөөнэй гурим болон урмашуулгын хэмжээнүүдые үргэн ниитэ механизаторнуудта ойлгуулха хэрэгтэ нэн түрүүн коммунистнууд, комсомолшууднай эдэбхитэйгээр оролсоо.

Ажалай үндэр бүтээсэ түйлаһан механизаторнуудта материальна ямар шэнэ урмашуулга хараалагдааб гэбэл, иимэ байна. Таряа хададаг түрүү механизаторнуудта ажалайнь гол түлбэриһөө гадуур ороохо таряа нэмэжэ үгэхэ. Тиихэдээ табан үдэрэй туршада «ЖБ-4,6» гэжэ жаткаар 92 гектарһаа 100 гектар хүрэтэр хадаһан лафетчик 1,5 центнер, 100-һаа дээшэ хүргэбэл—3 центнер шэниисын ороохо шагнал болгон абаха зэргэтэй. «С-3» гэжэ комбайнаар 3 мянган центнер хүрэтэр таряа сохиһон комбайнер 6 центнер, 4 мянганһаа дээшэ центнер ороохо суглуулһан хүн 10 центнер шэниисэ нэмэлтэ түлбэри абаха болоно. Ороохо сэбэрлэлгэ дээрэ. худэлдэг колхозниигуудта, шофернуудта баһа нэмэлтэ түлөөһэн хараалагдана. Мүрысөөнэй дүн таба хоноод лэ гаргагдадаг байха. Тиихэдэ хараалагдаһан энэ гуримые хэд дүүргэһэн байнаб, тэдээндэ урмашуулгын түлөөһэн тэрэ дороо барюулагдаха.

Шанар һайнтайгаар хуряалгаяа дүүргэжэ, түсэбтэ ургасаһаа дээшэ ороохо таряа суглуулһан тракторна отрядта, комбайнай агрегадуудта урмашуулгын түлөөһэн мүрысөөнэй эсэсэй дүнгөөр мүн лэ үгтэхэ. Жэшээнь, тракторна отрядай гэшүүд—гурбан трактористнууд, гурбан комбайнернууд болон бусад механизаторнуудта түсэбһөө гадуур хуряаһан таряанай 20 процентнь гүрэнэй худалдаанай сэнгээр шагнал болгон барюулагдахаар хараалагданхай.

Эртын намарай паар хахалалгада хүдэлһэн тракторист, жэшээнь, арбан хүдэлмэриин үдэр соо 100 гектарһаа бага бэшэ газар хахалаа һаа, 2 центнер ороохо таряа ажалай нэмэлтэ түлбэри абаха жэшээтэй. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, хэн ханалгатайгаар, үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлжэ, шэнэ ургасаа гээлтэгүйгөөр хуряалсажа, колхозойнгоо баялигые һайнаар арьбадхалсанаб, тэрэ нүхэр өөрөөшье олзотохо болоно.

Колхозниигуудтаа нэмэлтэ түлбэри болгон шэнэ ургасын ороохон үлүү ехээр гаргашалагдашаха үгы юм за гү гэжэ зарим нэгэн һанажа болохо. Үнэндөө тиимэ бэшэ. Социалис мүрысөөнэй гурим дүүргэхын тула шармайн оролдоһон таряашад, механизаторнууд һайн шанартай, габшагай ажалаараа тон ехэ таряа хоролто үрилтэдэ оруулангүй хуряаха байна. Тэрэнһээнь зарим нэгынь урмашуулгын түлөөһэн болгон колхозниигуудта үгэхэдэ, колхоздо ямаршье гарзагүй.

Колхозоймнай механизаторай хэн нэгэн ямар социалис уялгатайб, хэр зэргэ тэрэнээ бэелүүлнэб гэжэ тодорхойгоор бүхы таряашадай мэдэжэ байхын тула таарамжатай зохид байдал хангагданхай. Комбайнер бүхэнэй хүдэлдэг агрегадта өөрынь социалис уялга эли тодоор тоһон шэрээр түмэр дээрэ бэшэгдэжэ хадаганхай. Үдэр үдэрэйнь хүдэлмэриин дүн үдын забһарлалгын үедэ мэдээсэгдэдэг. Табан хоногой дүнгөөр агрегат, бригаданууд дээрэ ойр зуурын зүблөөн боложо, түрүүшүүлдэ урмашуулгын шан, Улаан тугхан барюулагдадаг. Парткомой зүгһөө бригада бүхэндэ ниитэ политическэ хүдэлмэри ябуулха, хинаха харюусалгатай хүнүүд томилогдонхой. Даалгагдаһан уялгадаа илангаяа эдэбхитэйгээр Дмитрий Уваров (нэгэдэхи комплексно бригада), Даши-Дондок Сандандоржиев (хоёрдохи бригада), Санжи-Митып Шагдаров (гурбадахи бригада) гэгшэд хандана.

Даб дээрэхи дүн хаража үзэхэдэ, манай колхозой механизаторнууд, бүхы колхозниигууд мүнөө жэлэйнгээ шэнэ ургасые хараалһан болзор соогоо эрхим шанартайгаар хуряажа, Эхэ орондоо баян талынгаа дээжэ элбэг дэлбэгээр бэлэглэхэ бүхы арга боломжотой, хэлэһэн үгэдөө заатагүй хүрэхэшье байха.

Б. ГАРМАЕВ,
Яруунын үйлэдбэриин управлениин «Дружба» колхозой парткомой секретарь.

Шэнэ ургамалнууд нютагжуулагдана

Хүдөө ажахын институт Улаан-Үдэдэ амжалтатайгаар дүүргэжэ, агроном мэргэжэл абаһан эдэбхитэй нүхэр Саян Санданович Парьянов түрэл нютагтаа, Саянай совхоздо ажаллажа эхилһээр үнихэн болобо. Тиихэ зууроо ороохо таряа, тэжээлэй элдэб ургамалнуудые ямар аргаар һайса ургуулхаб, ямар шэнэ сортын ургамалнуудые нютагжуулбал таарамжатайб гэжэ жэл бүхэндэ туршангаа тарижа үзэдэг заншалтай. Туршалгын тусхай участок бии болгогдонхой. Тэрэнь 8 гектар.

Энэ жэл Саян Санданович суг хүдэлдэг мэргэжэлтэдтэеэ хамта туршалгынгаа участогта урдань Түнхэндэ таригдаагүй ургамалнуудые тарижа үзөө. Энэнь угаа һонирхолтой. Ган гасуур болодог газарта ядалдангүй ургадаг **сорго** гэдэгые 5 гектарта тариба. Улаан янтарь, хара янтарь, «гибрид-ранний-1», «Одесское сахарное» сортын сорго хэрэглэгдээ. Ороноймнай урда талын дулаан нютагуудта ургуулагдадаг сорго майн 26-да тариһан байна. Тиихэдээ үргэн зуруудтайгаар, хоорондонь 70 сантиметр зайтайгаар тариһан юм. Үрэһыень ургуулжа абаха зорилго табигдаа һэн.

Һайса элдүүрилэгдэһэн, хүрьһыень нягтаруулан дарагдаһан газарта тарижа, ургасынь гарахын урда хоёр дахин борнойлогдоһон, гараһан хойнонь, хоёр дахин зурууд хоорондын элдүүрилгэ хэгдэһэн, аммиагай үһа нэмэлтэ тэжээл болгон оруулагдаһан юм. Түрүүшээр шииг нойтоор балай дуталдаагүй байһанаа, һүүлэй үедэ арба гаран хоногто гандаа. Тиибэ яабашье энэ соргын үндэрынь дунда зэргээр 1,5—2 метр хүрөө. Кукурузын бирατайгаар ургадаггүй газарта яһала һайнаар сорго ургаха байна бшуу. Одессын эртэ эдеэшэдэг сортын сорго илангаяа ургасатай. Га бүхэнэй 357 центнер ногоон тэжээл гарахаар байна. Шэнэ нютагта ургуулагдаһан соргын 5—6 центнер үрэһэ суглуулжа абахаар хараална.

Соргын түрэлэй ургамал—**суданай ногоое** 1,5 гектарта тарижа үзэһэниинь, га бүриин 185 центнер ногоон тэжээл абтахаар. Ороохониинь эдеэгээ хүсэжэ байна бшуу. Газарайнь элдүүрилгэ, ургасынь хойноһоо харууһалгашье соргынхитой адли. Украинын Полтава город шадарһаа зорюута эльгээгдэһэн энэ «Днепропетровская-876» сортын үрэһэн Сибириин эрхэ байдалдашье таарахаар гээд элирүүлэгдэбэ. Ногоон тэжээл болгохоёо ургуулхада зохисотой, бидэнэр саашадаа бүри ехээр тарихабди гэжэ Саян Санданович хөөрэнэ.

Ногоон тэжээлынь 38 процент хүрэтэр белогтой, ороохониинь 42 процент белогтой тон шэмэтэй ургамал—**люпин** тарижа туршаһаниинь угаа һайшаалтай. Зарим ушарта люпин ногоон үтэгжүүлгэ болгогдодог. Тиихэдээ ургаһаар ногоониинь хуряагдангүй хахалагдадаг. Энэ ушарта гектар бүридэ 25 тонно шэбхэ газарай хүрьһэндэ оруулһантай адли.

Баһал сорго шэнгеэр тарижа, ургасынь хойноһоо адляар лэ харууһалаад аммиагай үһа нэмэлтэ тэжээл болгон оруулаад байхадань, энэ ургамал яһала һайнаар, үдхэнөөр гараа. Үндэрынь 70 сантиметр. Брянска областиин нэгэ туршалгын станциһаа абтаһан түргэн ургадаг сортын үрэһэн саашадаашье нютагжуулагдахаар гэжэ агроном һанамжална. Мүнөө жэлдэ люпин 5[illegible] соотог газарта таригдаһан аад, ерэхэ жэлдэ бүрил ехэдхэгдэхээр хараалагдаба. Даб дээрэ иимэ ехэ шэмэтэ тэжээл багаханааршье абтадаг болоо һаа һайн байгаа.

«Буковинская», «Киюшка», «Чешминская» гэдэг сортнуудай хоорондоһоо гаргагдаһан **нютагай кукурузын үрэһэн** багахан газарта таригдаад, 1,5 метр үндэртэйдөө һүн эдеэгээ татажа эхилбэ. Энэ шэнжээрнь тухайлхада, шадамараар саг соонь таряад, ургасынь хойноһоо һайнаар харууһалаад байбал, эдеэшэһэн үрэһэ хүрэнгэ саашадаа абтахаар.

Залуу мэргэжэлтэ Саян Санданович эдэ шэнээр нютагжуулагдаһан ургамалнуудаа хойто жэлнүүдтэ бүрил ехээр тарижа, ниитынгээ малай шэмэтэ тэжээл улам элбэгжүүлхэ хүсэлтэй.

Д. ЧИМИТОВ,
манай корр.

ЮУН ТУХАЙ ХЭЛСЭГДЭЭБ?

Кабанскын үйлэдбэриин управлениин болоһон совет дээрэһээ ажаглалта

Һаяшаг Кабанскын управлениин совет зарлагдажа, хүдөө ажахын продуктнуудые гүрэндэ тушаалгаар 9 һарын түсэбэй дүүргэлтэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ. Эндэ совхозуудай директорнууд, колхозуудай түрүүлэгшэнэр тоосоо хэһэн байгаа.

Эндэ олон асуудалнууд зүбшэгдөө. Анхан элидхэлшэдэй юу хэлэһэн тушаа тогтоебди.

А. И. ХМЕЛЕВ, **Кабанскын совхозой директор:**

— Мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ тушаалгаар манай совхоз муу бэшэ дүн түйлаа,— гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. Тус совхозойхид мүнөө жэлдэ нугаһа олоор үсхэбэрилжэ, эбэртэ бодо малые зунай бэлшээридэ һайса таргалуулжа, августын 20-до мяха тушаалгаар 9 һарынгаа түсэб 146 процент дүүргээ. Жэлэй түсэб тухай хэлэхэ болоо һаа, энэ совхоз даалгабаряа болзорһоонь урид бэелүүлхэ аргатай. Мяха тушаалгаар жэлэйнгээ түсэб 200 центнерээр үлүүлэн дүүргэхэбди гэжэ нүхэр Хмелев мэдүүлээ.

Тиихэдэ кабанскынхид сентябриин 10 болотор 7 миллион үндэгэ тушаагаад, жэлэй дүүрэтэр түсэбһөө гадуур 200 мянган үндэгэ гүрэндэ оруулха зорилготой. Нооһо тушаалгаар баһал түсэбынь дүүргэгдэхэ жэшээтэй. Тарян ажахы тухай хэлэхэдэ, тус совхоз шэнэ ургасаһаа 69.500 центнер ороохо таряа, 23 мянган центнер хартаабха, 9.250 центнер овощ, 3.500 центнер саахарай свёкло абаха. Тиигээд таряа тушаалгаар гүрэнтэеэ сүм тоосохо, тэрээнһээ гадна 6.000 центнер хартаабха, 8.000 центнер овощ, 800 центнер саахарай свёкло тушааха юм.

Теэд соведэй зүблөөн дээрэ иимэ һайн мэдээсэл хүргэхэ хүтэлбэрилэгшэд үсөөн байгаа. **«Путь к коммунизму», «Заветы Ильича» колхозуудай түрүүлэгшэнэр нүхэд Хомосов, Молоков** гэгшэд илангаяа мяха тушаалгаар жэлэйнгээ түсэб дүүргэжэ бирахагүймнай, ядаралтай байдалда орообди гэжэ шалтаг бариһан байха юм. Зүгөөр эдэ ажахынуудта зунай бэлшээриин үедэ мал бэлшээн таргалуулха хүдэлмэри хангалтагүй. Жэшээлхэдэ, «Путь к коммунизму» колхоздо адуулганда байһан зарим гүүртын мал сүүдхэдээ арайхан 200—300 граммаар шэгнүүрээ нэмэнэ, һайнаар таргалуулагданагүй ха юм. Мал адуулгые иимээр эмхидхэжэ байгаад, яажа мяха тушаалгаяа эдэ колхозууд дүүргэхэб даа.

«Прибайкалец» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Шатов мэдээсэхэдээ, нооһо худалдаха жэлэймнай түсэбэй дүүргэлтэ хоёр центнерээр дутаад байна гэбэ. Тиигэхэдэнь Оймороой совхозой директор нүхэр **Квасников** иигэжэ хэлээ: Нооһо тушааха жэлэй түсэб 10 центнерээр дутаха байгаад, хурьгадай нооһо хайшалжа дүүргээлди. Эртэ түрэжэ, бэежэһэн хурьгадһаа 1 килограмм, тэрээнһээшье ехэ нооһон хайшалагдана бшуу. Нээрээшье тиимэ. Жэшээлхэдэ, тус совхозой ахалагша хонишон нүхэр Соболевой отарынхид 482 хурьгадай нооһо хайшалжа, хамта 485 килограмм нооһо тушаагаа. Иигэжэ манай республикын ажахынууд энэ жэлдэ олон хурьгадай нооһо хайшалжа шадабал, жэлэйнгээ түсэб үлүүлэн дүүргэхэ аргатай.

Кабанскын үйлэдбэриин управлениин ажахынууд һалбаринуудаа томодхожо, тусгаар шэглэлтэй болгожо байдаг. Жэшээлбэл, Оймороой совхоздо гол түлэб гахай үсхэбэрилэгдэнэ. «Путь к коммунизму» колхоздо эбэртэ бодо мал олошоруулагдана. Оймороойхид гахайнуудайнгаа тоо толгойе олошоруулхын тулада «Путь к коммунизму» колхозһоо 1.000 гахай абаад, нүгөө колхоздоо 200 үнеэ үгөө ха юм. Иимэ хүдэлмэри Шергинскэ, Байгалай совхозуудта ябуулагдана.

Совет дээрэ **управлениин начальник В. И. Титов** үгэ хэлэжэ, мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ тушаалгаар зарим ажахынуудта хүдэлмэриин хангалтагүйгөөр ябуулагдажа байһаниие тэмдэглээ. Илангаяа зунай бэлшээриин үедэ малые бэлшээн таргалуулга «Заветы Ильича», «Путь к коммунизму» колхоздо тиимэ һайнаар эмхидхэгдэнэгүй. Энээн тушаа хэлэхэдэ нүхэр Титов эдэ колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй урда шанга эрилтэ табиба.

Һү һаали тушаа мүн лэ тодорхой зорилго табигдаа. Мүнөө үедэ—август, сентябрь һаранuудта—һү һаалгые зааханшье доошолуулхагүй зорилго табигдана. Үнеэд энэ хаһада хуряагдажа абтаһан сабшалан дээрэ, полиин захаар, таряанай узуур дээгүүр адуулагдаха, тэдээндэ ногоон тэжээл, талха таряанай зүйл үгтэхэ, үдэртөө заабол гурба дахин һаагдаха ёһотой ха юм. Малшадай шухала зорилго иимэ: энэ жэлдэ һаалишад, малшад бүхэн абаһан уялгануудаа дүүргэхын тула бүхы хүсэеэ элсүүлхэ, хоорондоо мүрысэн ажаллаха болоно.

Мүнөө таряа хуряалгын ябажа байһан халуун үе. Механизаторнууд, таряашадай энэ халуун хаһаяа богони болзорто үнгэргэжэ, гүрэндөө ороохо таряа болон хартаабха, овощ худалдалгые эмхитэйгээр ябуулха хэрэгтэ управлениин совет горитой анхарал хандуулаа.

Мүнөөдэрэй шухала асуудал управлениин соведтэ хэлсэгдэбэ гээшэ. Эндэ заагдаһан дутагдалнуудые усадхахын тулада эндэхи колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй ехэ оролдолго гаргаха байһаниинь дамжаггүй.

Л. ПЕТИНОВ.

СУУТАЙ АГИТБРИГАДА

Хэжэнгын Культурын байшангай агитбригада совхоз соогоо суурхана. Бригадые культурын байшангай директор Намжил Намдаков толгойлно. Ушхайтын библиотекые даагша Балмасу Бальжинимаева, хүгжэмэй һургуулиин директор Геннадий Доржиев, дунда һургуулиин һурагшад Чимит-Дулма Аюржанаева, Евгения Гунгаева, Валентина Цыренова гэгшэд эдэбхитэйгээр хабаадана.

Агитбригадын уран һайханай программа элдэб янзын юм. Балмасу Бальжинимаевагай өөрынгөө зохёоһон дуунуудые арадай дуунай аялгада тааруулан гүйсэдхэхэдэнь хүн зон ехэтэ һонирхоно.

Агитбригадын үнгэргэдэг, харуулан ойлгуулха агитацияар полевой стануудые, культбазануудые шэмэглэдэг, дайшалхы хуудаһа, «Сахилгаан» гаргадаг байха юм.

Агитбригадынхид совхозой 1-дэхи, 2-дохи, 4-дэхи фермэнүүдээр ябажа ерээд, мүнөө бусад фермэнүүдээр ябаха гэжэ бэлдэжэ байна.

А. СОДНОМОВ.

Ажалшадай бэшэгүүдһээ

КИНО ХАРАХА ГЭХЭДЭ...

Түнхэнэй аймагай «Маяк» колхозой Хонгоодор нютаг томохон тосхонуудай тоодо ородог юм. Энэниинь хараадаа абажа, тэндэ дүрбэн жэлэй саада тээ клуб бариха тухай хамтын суглаан дээрэ тусхай шиидхэбэришье баталагдан абтаһан, торхо һууриныһье тодхогдоһон байгаа.

Теэд тэрэ гэһээр лэ бүтэһэн, нэмэһэн юумэ байхагүй. «Торхонь тос» гээд лэ тогтошоо. Энээн дээрэһээ шалтагаалжа, хонгоодоройхид— таряа хуряагшад, бэшэшье улад аяар 5—6 километртэ «аяншалжа», кино хараха баатай болоно. Харин машина, мотоциклда һуужа шадаагүй һаа, гэртээ үлэхэ гү, али ябагаар гүйхэһөө ондоо арга байхагүй. Тиигээд кино, концертын һүүлээр һөөргөө ябагаар табилхаш, хүсэд амаржа үрдеэгүй тула үглөөниинь ажалһаа хожомдохош. Клубгүй гээшэмнай иимэл ахир байна.

Тэрэшэлэн Хонгоодор тосхондомнай гү, али полевой стан дээрэ дулаанай саг хадань, газаашье һаань кино асаржа харуулна аабы гэхэдэ, баһал алга хооһон.

Г. ШОБОСОЕВ.

Улаан-Үдын Геологическа үйлсын 30-дахи гэртэ эд бараанай багахан магазин бии. Ойр дүтын арад зон «өөһэдынгөө» магазинда орохо дуратай. Тэдэнэр шэнэ эд бараатан танилсана, наймаашан Людмила Алексеевна Перепелинатай хөөрэлдэжэ, зүбшөөл абана. Зураг дээрэ: наймаашан Л. А. Перепелина плати оёхо шэнэ бүд ажалшадта дурадхажа байна.

А. КУРТИГАЙ фото.

ДАЙНАЙ ЖЭЛНҮҮДТЭ ПАЛЬМИРО ТОЛЬЯТТИИН ХЭЛЭҺЭН ҮГЭНҮҮДҺЭЭ

Марио Коррентиин бишыхан дэбтэр. «Италиинхидта хандажа хэлэһэн үгэнүүд». Энээхэн саарһан оройдоол 1600 хэһэг тиражтайгаар хэблэгдэнхэй. Зүгөөр тэрэниие хэблэн гаргаһан үдэрые хараад үзыт: 1943 оной ноябрь, «Искра революции» гэжэ типографи, Москва гээд уншахат. Хоёрдохёор, энэ номые мини 1600 хүн бэшэ, харин хэдэн олон миллион италиинхид уншаһан байха юм. Энэ хадаа дайнай шэрүүн шанга үдэрнүүдтэ радиогоор дамжуулагдаһан үгэнүүдэй суглуулбари юм. Гурбадахяар, Марио Корренти гэгшэ хэн бэ гэжэ тэрэнэй ханинарынь, дэйсадыньшье мэдэдэг байгаа. Энэ хадаа Пальмиро Тольяттиин, Коммунистын, Революционерэй, Италиин хүдэлмэришэн ангиин шалгармал вождиин нюуса нэрэнүүдэй нэгэн болоно.

Нацизмтай болоһон тулалдаанай Гитлертэ эсэргүү нэгэдэлэй буу зэбсэгүүдэй илалтаар, совет арадай илалтаар дүүрэхэ байһанда Пальмиро Тольятти нэгэшье часай, нэгэшье минутын турша соо һэжэглэдэггүй байгаа. Үсөөхэн хүн иимэ мэргэнээр урид хаража, түүхын хүгжэлтые мэдэжэ шададаг байгаа бшуу. Мүнөө бүхы дэлхэйн коммунистнуудай өөрынгөө эгээн эрхим аха дүүнэрэй нэгэн тушаа гүнзэгы ехээр шанал жа байһан үедэ 1941—43 онуудта Италида сууряатан дуулдаһан Тольяттиин үгэнүүдые һанаандаа оруулангүй байхын аргагүй.

Нүхэр Пальмиро Тольяттиин—Марио Корретиин хэлэһэн үгэнүүдэй тобшо удханuудые АПН толилбо.

1941 оной июниин 27.

Совет Социалис Республиканuудай Союзтай Итали дайнай байдалтай болобо гэжэ Муссолини соносхоо. Энэ мэдээсэлые дуулахадаа, диилэнхи олонхи италиинхид түрүүшээр гайхан гэлыгээ, тиигээд уур сухалаа хүрэжэ, түбэгшөөн сошордожо ороо. Юундэ? Яахадаа дахяад бэдолгүй, гэмтэ ааша гаргагдааб? Итальян арад Советскэ Союзай арадуудта эсэргүү ээрхэг түримхэй дайнда немец фашизмтай яахадаа хамта ябажа хабаадалсаха болоноб?

Совет Социалис Республиканuудай Союз Итали тушаа ямаршье харша ябуулга хэзээдэшье хээгүйл. Агуухэ ород арад итальян арадай ханинь хододоо байдаг байгаа. Һүүлшын хэдэн арбаад жэлнүүдэй туршада Советскэ Союзай арадуудай экономическа талаараа түйлаһан хүсэтэ дэбжэлтэ, политическэ болон культурна амжалтанuуд итальян арадта хэзээдэшье түбэг татаагүй, татажа шадахашьегүй байна. Харин общиствын али бүхы ажал хэдэг хүнүүдтэ хамаатай олонхи италиинхид эдэ амжалтануудтань талархалтайгаар, этигэлтэйгээр, зоригжолтойгоор хандадаг байгаа...

Россин арми болон арадай илалта түйлахыень хүсэхэ, өөрыгөө хамгаалгадань, илалта түйлалгадань ород арадта туһалха гээшэ эрхэ сүлөөтэ хүн бүхэнэй, зэрлиг муухай аашануудта эсэргүүсэгшын, болбосорол болон дэбжэлтые хүсэгшын уялга болоно. Энэ хадаа итальянец бүхэнэй уялга болоно.

1941 оной сентябриин 14.

Италиинхин бүхэнэй хүсэд эли тодоор ойлгохоор зүйл бии: Италишье, итальян арадшье хосорон үгы болохогүй, харин фашис зэрлиг засаг түрэ хосорон үгы болохо. Муссолини болон Гитлер Италиин арадые уршагта муухай байдалда оруулхые хүсэнэ. Тиимэһээ Италиин арад иимэ байдалһаа мултаран гаража шадаха. Тиигээд байхадань зобохо тулихаа, диилдэхэ, доромжолуулха, айха һүрдэхэ ябадалда эсэс табигдаха. Фашизмһаа сүлөөрһэн Итали саашадаа найдамтай һайнаар хүгжэжэ шадаха!

1942 оной январиин 2.

1942 оной гарахын урда тээ энэ он немецүүдэй агуухэ илалтын жэл болохо гэжэ Гитлер найдуулан хэлээ һэн... Мүнөө би гоншоо хоолойтой хүнэй хэлэхые шагнааб: энэ хадаа Геббельс байгаа ха гэжэ тухайлааб. Хүн түрэлтэнэй энэ шаара шабхаруүе «эрхим угсагаатанай» эрхим түлөөлэгшэ гэжэ маанадта харуулхые оролдодог байха юм. Энэ хүн үгэ хэлэхэдээ элдэб шалтаг билтагуудые дурдаһан байха юм... Зүгөөр агаарта ондоо үгэнүүд тодоор дуулдана. Национал-социализм, фашизм усадхагдаха гэһэн тангаригай үгэнүүдые хэдэн миллион зэбсэглэгдэһэн таряашад болон хүдэлмэришэд ородой фронт дээрэһээ хэлэнэ. Шэнэ жэлэй энэ шанга хүйтэн һуни тэдэнэй хэлэһэн үгэнүүдые таанад шагнаа гүт?

Тэдэнэр Ленинградһаа эхилээд Крым хүрэтэрхи, Донецкэ бассейнһээ эхилээд Москва шадарай саһата тала дайдануүд хүрэтэр нягтаар бодон жагсанхай. Немец империализмын зэбсэгтэ хүсэнүүдые нуга дарахын тулада совет сэрэгүүд бэлэдхэжэ байна. Италиинхид, немец империализмын зэбсэгтэ хүсэнүүд таанадай дайсан, эрхэ сүлөөдэ дуратай бүхы арадуудай дайсан болоно. Дэлхэй дээрэ шэнэ һалхин үлеэн һэбшээлжэ эхилбэ. Энэ хадаа хүсэтэ шуурган боложо, хархис хара засагаархидые хамажа хаян үгы хэхэл.

1942 оной январиин 27.

«Коррьере делла серһээ» эшэ татажа хэлэхэмни. Энээн тухай үсэгэлдэр телеграф намда мэдээсээ. Советскэ фронт дээрэхи байдал тушаа Италида шал худал хуурмаг зэрэб тунхаг тараагдана. Москва, Ленинград, Кавказ удахагүй гитлеровскэ сэрэгүүдэй гарта орохо, немецүүд 360 дивизиие плендэ абаад гү, али усадхаад байхадаа Совет гүрэнэй сэрэгэй хүсэ шадалые эсэслэн бута сохёо гэһэн зар тунхагые Италида хэн нэгэн үнэхөөрөө этигэнэ гээшэ гү?.. Үгы, этигэнэгүй, баримтанuуд тад ондоо ушар тухай харуулна: немец арми хэдэн удаа дахин ехээр диилдээд, дайшалхы ябуулгануудтаа үүсхэл гаргажа шадахаяа болёо. Юун угаа һонирхолтойб гэхэдэ, һанаагаа зобожо ороһон «Коррьере делла сера» өөрөө иигэжэ мэдэрхэ баатай болоһон байна. Далайн салгидаае болюулха аргагүй байдаг шэнги Совет Армиин доботолгые зогсоохын аргагүй гэһэн һанамжануүд Италида түрэдэг болоо.

1942 оной мартын 10.

Минии хэлэһые шагнажа байһан итальян эдир залуу хүбүүд! Баатаршалга гаргаха мэдэрэл таанадай сэжэ зүрхэндэ залираагүй гэжэ би мэдэнэб, агуухэ хэрэг таанадай хэжэ шадаха байһандатнай этигэнэб. Еһотойл баатаршалга гээшэ ямар бэ гэжэ мүнөө мэдэхэеэ һанаа һаа, совет эдир залуушуулые таанад хараад үзэгты. Тэдэнэрэй студентнэр байха үедэ немец эзэмдэгшэд СССР-тэ доботолон орожо, дайн байлдаа һужэрөөгөө. Тэдэнэр буу зэбсэг гартаа барижа, дайшалхы тугуудаа дээшэнь үргөө. Тэдэнэр мүнөө хэдэн олон мянгаадаараа дайсанай ара талада партизан дай хэжэ ябана...

Фашис ээрхэг түримхэйшүүлэй һула байһые эли тодоор харуулдаг байлдаанай газар бии. Энэ хадаа һэнал бодолой талаар тэмсэлэй болодог газар юм. Советскэ Союзда партизануудай хүдэлөөнэй дэлгэржэ байһые хараад үзэхэдөө, энээн тухай этигэхэ байхат. Имагтал илалта түйлаха байһандаа этигэдэг арадай дунда иимэ хүдэлөөн дэлгэржэ, эрхэ сүлөөгэй болон бэеэ даанхай байдалай хэрэгтэ, дэбжэлтын хэрэгтэ алба хэжэ шадаха байна.

1942 оной июлиин 10.

1940 оной һүүлээр Европодо богоолшолго һэргээгдэхэ гэжэ хорин жэлэй урда тээ хэн нэгэнэй хэлээ һаань тэрэниие наада бариха байгаа. Хүндэтэ ханинар, теэд мүнөө Европодо ёһотойл богоолшолго дэлгэрэнхэй. Европын гурбанай хоёр хубинь экономическа ажабайдалда ээрхэжэ байһан гүрэн—гитлеровскэ Германи богоолшолгые хуулитаар мэдэрһэн, эмхидхэһэн байна бшуу.

Гитлерэй унагаагдаад, нацинуудые дарлаха бүхы уршагта ёһо гуримайнь бута сохигдоод байхада бүхы Европын ажалшад эрхэ сүлөөтэй хүнүүд болохо. Италиин хүдэлмэришэдэй восстани хээд, Германида каторжна хүдэлмэри хэхын тулада олооро ошохоёо арсахадань Италиие, бүхы Европые фашис дарлалтаһаа сүлөөлхэ талаар ехэ алхам хэгдэхэ.

1943 оной январиин 3.

Римэй радиогой шэнжэлэгшэ полковнигой үгэ хэлэхыень би үсэгэлдэр шагнааб. Баарһан даа! Гайтайхан лэ зорилго тэрэнэй урда табигдаһан байна! Һанаад үзыт даа: совет сэрэгүүдэй илалтануудые түйлажа байһан шалтагааниие шагнагшадта тайлбарилжа үгэхэ хэрэгтэй болоно бшуу. Тиихэдэнь иимэ илалтануудай түйлагдажа байһаниинь Берлинэй тусхай коммюникенүүд соо буруушаагдадаг, тиигээд Зүүн фронт дээрэ немецкэ генеральна штабай хараалһанай ёһоор бүхы юумэ болоно байдаг гэжэ дамжуулдаг байна бшуу. Баарһан, полковник, урда табигдаһан зорилгоёо бирατайгаар дүүргэжэ шадаагүй даа. Тэрэ хүйтэнэй ехээр боложо байһан тухай гэмэр гутар гэжэ байжа дуугараа. Зүгөөр тиимэшье хүйтэн болоногүй ха юм. Мүнөө Россида дулаан үбэл боложо байнхай. Тиихэдэ Берлинэй ноёд солдадууднай ямаршье хүйтэнһөө айхагүйгөөр хубсалуулагданхай гэжэ хэлэдэг бэшэ аал?

1943 оной февралиин 23.

Мүнөө Советскэ Союзда ехэ үдэр боложо байна. Улаан Армиин байгуулагдаһаар 25 жэл гүйсэбэ... Улаан Арми Европодохи соёл болбосоролые абараа, хүн түрэлтэнэй эрхэ сүлөө абараа. Европынхид, бүхы дэлхэй гээрхин энэ армида баясхалан хүргэхэ ёһотой. Фашистнууд Советскэ Союзаар Европын арадуудые айлгаха гэжэ урагшагүйгөөр һэдэнэ. Советскэ Союзай Арми эзэмдэн абаха зорилго урдаа табидаггүй: энэ арми хэнэйшье эрхэ сүлөөдэ халдан орохогүй.

Бүхы демократическа оронуудай сэрэгүүд, эрхэ сүлөөтэй болохые хүсэһэн бүхы арадууд удахагүй хүсэлэл оролдолгоёо нэгэдүүлхэд. Тиихэдэнь немец империализм болон фашизмын дарлалта усадхагдажа, хүн бүхэн заяанайнгаа сүлөөтэ эзэд болоһон бүхы арадууд урагшаа хүгжэн дабшажа орохол!

Итальян хэлэнһээ В. Ардатовский оршуулба. (АПН).

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной августын 30.

МҮНӨӨДЭР—ШАХТЁРОЙ ҮДЭР

ШУЛУУ НҮҮРҺЭШЭД—ҺАЙНДЭРТӨӨ

Галуута-Нуурай шахтоуправлениин шулуу нүүрhэшэд Шахтерой заншалта hайндэрые ажалай амжалтаар угтажа байна. Энэ үдэрэй хүндэлэлдэ дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ жагсаhан горнягууд шулуу нүүрhэ малтаха найман hарынгаа түсэбые августын 10-да дүүргээд, 60 эшелон шулуу нүүрhэ түсэбhөө гадуур хэрэглэгшэдтэнь эльгээбэ.

…хэ амжалта хайшан гэжэ туйлааб, нёдондо жэлhээ хойшо горнягуудай ажабайдалда ямар хубилалта болооб, тэдэнэр саашадаа ямар зо… урдаа табинаб гэhэн асуудалаар манай редакци шахтоуправлениин хүтэлбэрилэгшэдтэ хандаба. …оуправлениин техническэ таhагай начальник **Л. Р. Золотарев** иигэжэ харюусаба.

—Ажалдаа амжалта туйлан, hайндэрөө угтаха гээшэ совет арадай журам болонхой. Манай горнягууд …нгөө hайндэрые мүн лэ омогорхоор үрэ дүнгүүдээр тэмдэглэжэ … Найма hарын үйлэдбэриин түсэбэй болзорhоонь 20 хоногоор уридшан дүүргэгдээд, түсэбhөө гадуур ни… ехэ шулуу нүүрhэн малтагдаа. Нёдондо жэлэйхитэй сасуулхада … хубилалта болооб гэхэдэ, байгша үнгэрhэн hарануудай туршада … процентээр ехэ шулуу нүүрhэн малтан абтаа. Түрүү, шэнэ арга манай шахтануудта үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Шулуу нүүрhэ нээмэл аргаар малтан абахада ажалай бүтээсэ горитойгоор дээшэлнэ, продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулагдана гэжэ бидэнэр өөhэдынгөө дүй дүршэлhөө ойлгожо абаабди. Шахтоуправлени нээмэл аргаар шулуу нүүрhэ малтаха түсэбөө 130 процент дүүргээ. Энээниие нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада 25,9 процентээр дээшэлhэн болоно. Түрүү, шэнэ арга хэрэглэhэнэй ашаар эндэ ажалладаг хүдэлмэришэн бүхэнэй ажалай бүтээсэ 1,5 дахин дээшэлээ. Шулуу нүүрhэнэй өөрынь үнэ сэн 7,4 мүнгөөр хямдаруулагдаа. Энэмнай горитой амжалта гэжэ хэлэхээр.

Манай шахтануудта шэнэ түхеэрэлгэ жэл бүхэндэ абтана. Тэрэниие ашагтайгаар хэрэглэхэ гэжэ горнягууд оролдоно. Шэнэ техникэ нэбтэрүүлhэнэй, горно машинануудые зүбөөр хэрэглэhэнэй, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ саг үргэлжын анхарал хандуулhанай ашаар горнягуудай ажал хүнгэдхэгдэжэ, участогууд оньhожоруулагдажа байна. Шулуу нүүрhэн мүнөө ганса оньhожоруулагдаhан аргаар абтадаг болоо.

Эдэ үдэрнүүдтэ шахтернууднай бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана. 7—8-дахи шахтын 1-дэхи участогай коллектив халаан соо 420 тонно нүүрhэ малтаха түсэбөө 730 тоннодо хүргэнэ. Нээмэл аргаар шулуу нүүрhэ малтадаг Холбоолжоной участогай горнягууд ажалдаа амжалта туйлаhан тухайгаа элидхээ. Экскаваторай машинистнууд, коммунис ажалай ударник Н. И. Хамлатов, П. В. Балалаешников, С. К. Шевченко, мастер Дымбрыл Будаев социалис мүрысөөндэ эрхимлэбэ. Социалис Ажалай Герой Гармажап Тучиновай даадаг проходчигуудай бригада үрдынхидаал адли эршэмтэй ажалаараа шалгарhаар. Бүтээсэ ехэтэйгээр ажалладаг түрүүшүүл шахта, участок бүхэндэ олон. Комбайнай машинистнууд И. Н. Ушаков, М. Н. Давыдов, Г. Ш. Хабибулин болон бусад үндэр бүтээсэ туйлана.

Шахтоуправлениин уралан нарижуулагшад hайндэрөө мүн лэ ажалай бэлэгээр угтаба. Тэдэнэр жэлэй эхинhээ уралан нарижуулгын 102 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, 23 мянган түхэригэй арьбалалта хээ. Энэнь нёдондо жэлэйхитэй сасуулхада 1,5 дахин ехэ юм. Шахтерой hайндэртэй дашарамдуулан олон түрүүшүүл Хүндэлэлэй грамота, «РСФСР-эй социалис мүрысөөнэй отличник», «Шахтерой алдар» гэhэн тэмдэгээр шагнагдаа, шахтоуправлениин Хүндэлэлэй дэбтэртэ бэшэгдээ.

Шулуу нүүрhэшэд долоон жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхэ, шэнэ, түрүү арга бүри үргэнөөр хэрэглэхэ зорилго урдаа табина. Шахта, участогуудай ажал оньhожоруулха, автомат арга хэрэглэхэ талаар горитой алхам хэгдэхэ. Иигэжэ горнягуудай ажал хүнгэдхэхэ, салин хүлhэ саашадаа дээшэлүүлхэ, ажалаа комплексноор эмхидхэхэ арга олдохо юм.

Гусиноозерскын № 7—8 шахтын М. Н. Давыдовай хүтэлбэрилдэг комплексно бригада август hарынгаа түсэб долоон хоногоор уридшалан дүүргээ. Мүнөө тэдэнэр түсэбhөө гадуур шулуу нүүрhэ үгэжэ байна. Зураг дээрэ (зүүн гарhаа): бригадын гэшүүд Валерий Можаров, Владимир Сова, Иннокентий Сальников, Петр Самсонов.

В. ГАУЧЕНОВЭЙ фото.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Гусиноозерскын шулуу нүүрhэшэн Александр Юдин, мастер-тэhэлэгшэ Владимир Стрыжов, хүдэлмэришэн Владимир Калинин.

В. ГАУЧЕНОВЭЙ фото.

ДОЛООН ЖЭЛЭЙ ДОБТОЛГОТО АЛХАМ

ТАСС-ай корреспондент хоёр асуудалда харюусахыень гуйжа, Түлишын промышленностиин талаар Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшын орлогшо **А. С. Кузьмичта** шахтёрой үдэрэй урда тээхэнэ хандаhан байна.

— Горнягууд долоон жэлэй туршада юу бүтээжэ Эхэ ороноо баясуулбаб?

— Табан жэл, долоон hарын туршада 2 миллиард 889 миллион тонно нүүрhэн малтагдажа тушаагдаа, — гэжэ нүхэр Кузьмич хөөрэнэ. — Арадаймнай ажахы түсэбhөө гадуур 37 миллион тонно нүүрhэ абаа. Түсэбhөө гадуур тушаагдаhан энэ нүүрhээршье хэдэн арбаад миллиард киловатт-час электрын элшэ, хүсэ үйлэдбэрилэн абажа болохо. Энэмнай гурбан Братска ГЭС-эй хүсэ шадалтай тэн байха!

Манай орон дотор сүүдхэ соо 1,7 миллион тонно нүүрhэн малтагдадаг. Иимэ ехэ нүүрhэ сүүдхэ бүри малтадаг газар дэлхэй дээрэ ондоо тээ хаанашье байхагүй.

Долоон жэлэй эхилhэнhээ хойшо 176 шахта ба разрезүүд шэнээр баригдаhан, hэльбэгдэн заhабарилагдаhан байха.

Нүүрhэн гээшэмнай түлишэдэ хэрэглэгдэхэhээ гадна, мүн химическэ тон hайн зүйл болоно. Энээгээр хангал үнэртэй, гоё hайхан зүйлнүүдые, эм, түрхихэ материал, пластмасса, утаhа, дабирхай ба бусад олон түрэлэй продуктнуудые бүтээдэг юм.

Нүүрhэнэй предприятинуудта хүсэн түгэс техникэ ашаглагдадаг болонхой. Мүнөө эндэ 5 мянга үлүүтэй комбайн, ашаалдаг 6 мянга гаран машина, 16 мянган электровоз хүдэлнэ. Арбаад лэ жэлэй урда тээ манайда 3 дахин үсөөн комбайнууд ашаглагдадаг байhан. Нүүрhэнэй промышленностьда химиин продуктнууд улам ехээр хэрэглэгдэдэг боложо байна. Шэлпластмассаар гидравлическа тулга, вагонеткын кузов-нүүрhэнэй түхеэрэлгын олон хэрэгсэл бүтээгдэнэ. Химическэ тулганууд металлическаhаа хоёр—хоёр хахад дахин хүнгэн болобошье, бүри ехэ юумэ даадаг. Пластмассаар хэгдэhэн рештагуудай ашаглагдаха болзор 12—15 дахин ута байдаг.

Горнягууд шухала удха шанартай олохон үүсхэл гаргана. Бүри hаяхан Доной «Пролетарская-Глубокая» гэдэг шахтын Н. Каревай даадаг бригада үрэмдэн малталгын эршэ далайсын талаар дэлхэйн рекорд туйлаа. Июлиин 31-нэй үдэр шанха доошонь 390,1 метр үрэмдэн малтаhан байна. Энэнь шахтын барилгые болзорhоонь найман hараар урид дүүргэhэнтэй адли!

Москва шадархи бассейнэй Ширино-Сокольническая «№ 38» шахтын А. Смородинай даадаг участогайхид онсо амжалта туйлаба. Энэ коллектив 26 үдэрэй туршада 40 мянга үлүүтэй тонно түлишэ малтаа. Сүүдхэ бүри 1542 тонно нүүрhэн малтажа тушаагдаhан болоно. Энэнь— Москва шадарай ехэ шахтын сүүдхэ соохи ажалай бүтээсэтэй адли. Шахтёрнуудай амжалта улам арьбадхагдана.

Шэнэ техникын дэлгэрүүлэгдэhэнэй ашаар hүүлэй жэлнүүдтэ шахтёрой шадабари мэргэжэл улам дээшэлээ. Шахтёр бүхэн механизатор болонхой. Энэ жэлдэ 26 горняк Ленинскэ шангай лауреадай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэhэн байна.

— Нүүрhэнэй промышленность саашадаа хүгжэхэ ямар арга боломжотойб?

— Манай гол зорилго — шэнэ уурхайнуудые нээхэ ябадал болоно. Советскэ Союз дотор үлэмжэ ехэ хүсэтэй разрезүүд бии болгогдожо байнхай. Тэндэhээ жэл соо 30—60 миллион тонно нүүрhэн абтана. Иимэ предприятинуудтахи хүдэлмэришэдэй ажалай бүтээсэнь оньhожоруулагдамал томо шахтануудайхиhаа 12—15 дахин ехэ байха. Түрүүшын тиимэ томо разрез Экибастузска уурхайда түхеэрэгдэжэ байна.

Нүүрhэ малтадаг баhа нэгэ түрүү арга (гидравлическа) саашадаа дэлгэрүүлэгдэхэ. Үрэ ехэтэй энэ арга хэрэглэhэнэй ашаар нүүрhэ малталга 1970 он хүрэтэр долоо дахин шахуу нэмэхэ юм.

Тус бүридөө 6 миллион тонно хүрэтэр нүүрhэ үгэхэ томо шахтанууд саашадаа гол түлэб баригдахаар хараалагдана. Иимэ хүсэтэй предприятинуудта нүүрhэ малтаха шэнэ арга (блочно) хэрэглэгдэхэ.

Парти, правительствамнай шахтёрнуудай ажаллаха арга боломжые, ажаhуудалые улам hайжаруулха хэрэгтэ саг үргэлжын анхарал хандуулна гэжэ нүхэр Кузьмич түгэсхэл дотороо тэмдэглээ. Совет шахтёрнуудай хүдэлмэриин үдэр дэлхэй дээрэ эгээн богони юм. Пенсидэ гарахадань ехэ хүнгэлэлтэ үгтэдэг. Жэл бүри 250 мянга шахуу горнягууд курорт, санатори, амаралтын гэр, профилакторинуудта ошожо, амаралтаа үнгэрэдэг гуримтай. Шахтёрнуудай городууд, посёлогуудта байрын шэнэ гэрнүүд, hургуулинууд, театрнууд олоор баригдажал байдаг.

ГОРНЯГУУДАЙ ҮГЭ НАЙДАМТАЙ

Манай Баянголой горнягууд заншалта hайндэрөө шэнэ амжалтаар угтажа байна. Найма hарын түсэб болзорhоонь урид дүүргэгдээ.

Баянголой руднигай шахтернууд үйлэдбэридөө, ажабайдалдаа амжалта туйлажа, республикынгаа түрүү предприятинуудай тоодо орохой. Коммунис ажалай коллективэй алдар соло гэршэлэн хадаhан hүлдэ — Улаан одон — манай шахта дээрэ яларжа байна лэ. Шахтернуудай амжалта дурсуулhан энэ hүлдэ тэдэниие шэнэ илалтада зоригжуулан, коммунис ажалай коллективэй нэрэ зэргэ бодото ажал хэрэгээрээ хамгаалжа ябахыень уряална.

Эршэ зоригтой, ажалша бэрхэ хүнүүд манай руднигта хүдэлдэг. Тэдэнэрэй олонхинь ажалдаа, ажабайдалдаа жэшээ харуулжа ябана. Манай проходчигуудай нэгэн, бригадые даагша Л. Д. Бекетов ажал хэрэгээрээ суурхаhаар үни… Халаанайнгаа даабари ходо … дүүргэдэг хүн. Бригадир … С. Сорокин Баянголдо хүдэлдэг дүй дүршэлтэй шахтер юм. Нүхэр Сорокиной даадаг бригада халаан соогоо 11 тонно шулуу нүүрhэ малтаха даабаряа 20 тоннодо алгадгүй хүргэдэг.

М. ЕРЕМИН,
Баянголой шахтын начальник.

Шахтанууд дээрэ электрын гал яларна

Он жэлнүүдэй үнгэрхэ тума горнягуудай ажабайдал hайжаржа, хубилжа байна. Хаа хаанагүй барилга ехээр хэгдэжэ, шэнэ шэнэ үйлсэ, тосхонууд урган бодоно. Иимэ ехэ хубилалта Ципиканай приискын управлениин участогуудта болонхой. Маловска үйлэдбэриин участок алта малтагшадай үнинэй hуурин тосхон юм. Энэ тосхониие мүнөө танихаар бэшэ. Набтархан модон гэрнүүдэй орондо шэнэ, hаруул ехэ гэрнүүд, үйлэдбэриин барилга, магазинууд олоор бодхоогдоо.

Алта малтагшадай тосхоной шэнжэ шарай мүн лэ танигдашагүй ехээр хубилаа. Оройдоо нэгэ жэлэй саада тээ модо, ногоогоор элбэг байhан газарта алта малтан абадаг нүүдэл фабрика бодхоогдоо, хүсэ ехэтэй механизмууд абтажа, ашаглагдажа эхилээ. Урдань Куликово гэжэ нэрлэгдэдэг талада электрын элшэ хүсэ ехэтэй утаhан татагдаа. Мүнөө энэ тала алта малтагшадай түб, Маловска участогай горно цех болонхой. Драга, горно цех, механическа мастерскойе элшэ хүсөөр хангадаг электростанци таhалгаряагүй hайнаар хүдэлнэ. Хайшаашье харахада драга, бульдозернууд...

— Бульдозерой хүдэлхые харыт. Хада тэрэ зандань хүдэлгэжэ шадаха хүсэтэй бэшэ аал!—гэжэ нэгэ үбгэжөөл хөөрэнэ. Хүсэ ехэтэй механизмуудай, алта малтагшадай ажалаар ехэ hонирхожо, хөөрэжэ байhан энэ үбгэжөөлые дүй дүршэлтэй, үнинhөө хойшо горняк гэжэ тухайлхаар.

— Үбгэн баабай, машинамнай ухаатай бэзэ,—гэжэ залуу бульдозерист тэрээнhээ асууна. Энэмнай өөрөө газар малтадаг, харгыгаа хэдэг, өөрөө алхалдаг гээшэ.

— Би энээн тухайл хэлэнэ бэшэ аалби? Алта малтаха ажал ямар ехээр хүнгэдхэгдөө гээшэб! Машинын хүсөөр лэ, кнопко даража ажалладаг болоо гээшэт. Иигэжэ хүдэлмэрилхэдэ урматай. Харин манай үедэ ямар тулюур байгааб даа. Хүрзэ гартаа барижа, газар малтагша hэмди. Мүнөө пенсидэ гараад, таанад залуушуулай ажалаар hонирхожо, баясажа байнаб. Иигэжэ ажаллахада урматай, баяртай даа,—гэжэ үбгэжөөл харюусаба.

Алта элhэ шоройhоо сэбэрлэн угаадаг шэнэ прибор hаяхан горно цехтэ абтаба. Тэрээндэ оройдоо нэгэ хүдэлмэришэн—мониторщик ажалладаг. Энэ прибор хоёр бульдозерой малтажа гаргаhан элhэ шорой угаажа, алта сэбэрлэжэ гаргана.

— Хуушан түхеэрэлгэhээ шэнэ приборнай хоёр-гурба дахин ехэ бүтээсэтэй,—гэжэ приискын управлениин главна инженер Ф. Г. Колобов тайлбарилна.

Шэнэ машина, хүнүүд алта малтан абадаг болоо. Элhэ шорой сэбэрлэдэг бригаданууд хуушан бригаднуудhаа онсо илгаатай. Иигэжэ хэлээшые тодорхойлхын тула Николай Елшинэй бригада абажа хараябди. Мүнөө үеын шэнэ техникые аша туhатайгаар хэрэглэжэ шадаха мэргэжэлтэй хүдэлмэришэд эндэ ерэнхэй. Бурильщик, скреперист, взрывник, горно түхеэрэлгын электрослесарь, лебедчик мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдhөө тус бригада бүридхэгдэнхэй. Бригадын олон гэшүүд 2—3 мэргэжэл шудаланхай. Коммунис ажалай коллективэй нэрэ зэргэтэй горно цехэй олон хүдэлмэришэд хэдэ хэдэн мэргэжэл шудалаад, амжалтатай hайнаар ажаллана. Бэе бэедээ туhаламжа хүргэн, ямаршье ажал hаалгүйгөөр дүүргэхэ болоhон тус цехэйхидэй олонхинь коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Николай Тройников, Геннадий Скосырский болон бусад олон түрүүшүүлэй эршэтэ ажалай ашаар Маловска участок алта малтаха долоон жэлэйнгээ даабари болзорhоонь холо урид дүүргэhэн. Маловска горнягууд нёдондо жэлhээ хойшо алта долоон жэлэй түсэбhөө гадуур малтажа байна.

Жэл ерэхэ бүри алта малтаха хүдэлмэриин хэмжээн ехэ болгогдоно. Тиихэтэй хамта ажалай бүтээсэ дээшэлнэ. Һүүлэй табан жэлэй туршада ажалай бүтээсэ хоёр дахин ехээр дээшэлhэн байха юм. Ципиканай управлениин горно цехүүдэй үйлэдбэриин 84 процентнь оньhожоруулагдаа. Харин Маловска участогта шорой элhэнhээ алта сэбэрлэн угааха бүхы ажал механизмын хүсөөр хэгдэдэг болонхой. Мүн горнягуудай абадаг салин хоёр дахин ехэ болоо. Мүнөө эндэхи бүлэ бүхэн шанга байдалтай, культурнаар ажаhууна.

Бүри hая участогуудай драганууд халуун ууралай хүсөөр хүдэлгэгдэдэг байгаа. Мүнөө тус управлениинхид өөрын энергобазатай болонхой. Иигэжэ бүхы драганууд электрын хүсөөр хүдэлгэгдэжэ, агрегадуудай бүтээсэ нилээд дээшэлээ.

Тус управлениин горнягууд шахтёрой hайндэрые ажалай амжалтаар угтаха гэжэ мүрысэhэн байха. Энэ мүрысөөндэ мастер В. Я. Зеленовой даадаг 444-дэхи драга түрүүлжэ ябана. Августынгаа даабари болзорhоонь арба гаран хоногоор уридшалан дүүргэhэн горнягууд түсэбhөө гадуур ехэ алта малтажа абаа. Владимир Иванович Корецкиин даадаг драгын коллектив түрүүшүүлэй зэргэдэ ябадаг.

Ципиканай управлениин горнягууд алта малтаха даабаряа амжалтатайгаар дүүргэнэ. Управлениин эгээл шэнэ Варваринска участогай коллектив социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ, дамжуулгын Улаан тугые гартаа бүхөөр барижа ябана.

Управлениин олонхи шахтанууд дээрэ электрын гал яларжа холоhоо харагдадаг. Үйлэдбэриин түсэбые болзорhоонь урид дүүргэhэн шахтанууд дээрэ иимэ гал ялардаг шуу. Бүри hаяхан электрын гал Уакита шахта дээрэ носоогдоо.

Маловска участогай горнягууд шахтерой hайндэрые шэнэ клуб соогоо тэмдэглэхэнь. Иимэ hайн бэлэг эндэхи барилгашад тэдээндэ бариба. Клуб 200 хүнэй hууха харалгын залтай, уужам hаруул фойетэй, мүн биллиард наадаха, элдэб кружогой хүдэлхэ таhалганууд, уншалгын зал эндэ бии.

Мүнөө үеын техникэ ашатай туhатайгаар хэрэглэжэ hураhан горнягууд үйлэдбэриин шэнэ амжалта туйлана. Энээниие гэршэлhэн электрын галнууд шахтанууд дээрэ бүри олоор яларнал.

Зураг дээрэ: Маловска участогай горно мастер, коммунис ажалай ударник Геннадий Скосырский.

Г. КОНЕВИН.

АЛТАН ПРАГАДА

Эдэ үдэрнүүдтэ Чехословакиин социалис ороной арад зоной уряалаар тэндэ боложо байгаа найр нааданда хабаадахаяа манай Совет гүрэн түрыи делегаци Никита Сергеевич Хрущев түрүүтэй айлшалан ошобо. Энэ орондо хараха үзэхэ юумэн ехэ даа, тэрэнэй бүхы ажахынь улам бүри урган hалбарна, хаа хаанагүй алдар суутай болоhон мантан томо промышленна үйлэдбэринүүд бодоно, хүдөө нютагуудаар кооперативуудынь хүгжэнэ, соёл болбосоролынь дэлгэрнэ... Мүнөө бидэнэр энэ гүрэн тухай уран зохёолшо Ц-Ж. Жимбиевэй замай тэмдэглэл толилнобди.

Чехословаки ороной тэг дундань «Европын түб» гэhэн бэшэгтэй багана бодхоогдоотой юм. Энэмнай Европо түбиин эгээл хуушаншье, гоё hайханшье, баян бардамшье гүрэнүүдэй нэгэниинь мүн. Мүнөө энэ түбиин тэндэ түрүү ажабайдалтай социалис гүрэн оршоно ха юм. Эндэ гүрэнэй түүхэ домогто хабаатай дурасхаалта байхан юумэнүүд нягта нангинаар хамгаалагдана. Тэрэнэй нииспэл хотынь мянгаад наhатай, анхан сагhаа хойшо алдар солотой болоhон «Алтан Прага», «Арюун Прага», «Зуун толгойто Прага» гэжэ байжа нэрэжэhэн. Энэ город соо готико, барокко, рококо болон бусад олон стилеэр баригдаhан ордонууд бии. Тэдэ ордонууд урдань хаа эндэхи баяд ноёдой гэр бараан байhан. Зүгөөр тэдэнэр эдээниие өөhэдынгөө гараар бодхоогоо бэшэ, харин лэ боолшуудынь, хүдэлмэришэд, ажалшан арадынь уран бэрхээр бариа. Гадна гоё hайхан ордонууд эндэхи архитекторнүүдэй, скульпторнуудай, уран зураашадай габьяа шалагые гэршэлнэ. Прага городой гэр барaануудынь улаан череписээр бүрхэлэгдэнхой, тиигээд лэ дээрэhээ улаанаар харагдадаг. Эдэ гэрнүүдэй эгээл үндэрынь арбаад дабхар, набтарынь нэгэ - хоёр дабхар юм. Тэдэнэние газаа талаhаань шэрдэдэггүй, сагаалан будаха ёhо байхагүй, тэрэл хирпиисэ шулуун, бетон зангаараа hуудаг. Гэбэшье эндэхи гэр бараанууд гайхамшаг гоёор баригданхай, бултааран өөhэд өөhэдынгөө түхэл маягтай, зохидоор бодхоогдоhон. Томонууд гү, али жэжэхэн шулуугаар зүйжэ байгаад хушагдамал үйлсэнүүдээрнь чехословак арадай баатар зонуудта зорюулагдаhан хүшөө дурасхаалнууд олон, фонарьнуудай столбнуудта, тротуарнуудай хорёодонь, углуу буланда элдэб соносхолнууд, афишанууд, рекламанууд ялarнад. Хаа хаанагүй элдэб янзын набша намаатай модод ехэ элбэг. Прага городые ой модон соо умбанхай город гэжэ хэлэбэл алдуу болохогүй бэзэ. Энээгүүр олон мянган машинанууд гүйлдэнэд. Элдэб үнгэтэй «Татрнуудшье», арбаад хүнүүдые hуулгадаг маршрутна таксинуудшье, бүмбэгэр томо автобусуудшье бии.

Прага городой арадай үйлсын нэгэ томо гэртэ «Свет Советов» гэhэн номой хэблэл бии. Тус хэблэл манай орондо гараhан эрхим hайн номуудые чех хэлэн дээрэ оршуулжа, саг үргэлжэ оло мянган хэhэгээр барлан гаргадаг. Тэрэнэй захиргаан манай совет бүлэг уран зохёолшодые айлшаар уриба. Тиигээд лэ директор Иржи Брунер, орлогшонь Ив Вацулин, главна редактор Франтишек Соукуп, редакторнууд Йозиф Дите, Марта Мацкова болон бусад бидэниие хүлеэн абабад. Эзэднай булта залуу хүнүүд, бидэниие хүхюутэйгээр угтажа, үргэн залые голлоhон столдо hуулгаба. Урдамнай дүүрэн табагтай шоколадна конфетэнүүд, элдэб янзын печени, бишыхан аягатай халуун кофе бии болобо.

Түрүүн директор Брунер бодожо, маанадые Чехословакида ерэhэнтэймнай дашарамдуулан амаршалба. Энэ «Свет Советов» гэhэн номой хэблэлэйнгээ хүдэлмэри тухай тодорхойгоор хөөрэбэ. Тус хэблэл А. С. Пушкин, М. Ю. Лермонтов, И. С. Тургенев, Н. А. Некрасов, Л. Н. Толстой, А. П. Чехов болон бусадай номуудые гаргадаг юм. Совет уран зохёолшодой: М. Горькиин, В. Маяковскиин, А. Фадеевэй, А. Толстойн, М. Шолоховой, К. Фединэй, Л. Леоновой, А. Твардовскиин, Л. Соболевой болон бусад зуугаад уран зохёолшодой номууд эндэ оршуулан хэблэгдээ. Бидэнтэй хамта ябаhан уран зохёолшо Николай Задорновой «Амур-батюшка» гэhэн романиинь гараhан байба.

Эндэ эрхим мэргэжэлтэй болоhон, олон ондоо хэлэнүүдые мэдэхэ, уран бэлигтэй оршуулагшад бии. Бүхы совет арбан табан республикануудай арад зоной хэлэнhээ номууд сэхэ чех хэлэн дээрэ оршуулагдана. Гадна эндэ татар хэлэнhээшье сэхэ оршуулха хүнүүд бии. Тэрэшэлэн Кавказай тон бага hаhатан болохо авар арадай поэт Расул Гамзатовай шүлэгүүд түрэлхи хэлэн дээрэhээнь оршуулагдаа.

1953 ондо манай буряад уран зохёолшо Жамсо Тумуновай «Нойрhоо hэриhэн тала» гэжэ роман эндэ оршуулагдаа. Энэ хадаа буряад уран зохёолой ута харгы замтай болоhые гэршэлнэ. Совет номууд олон зуугаад мянган хэhэгээр хэблэгдэнэ. Тиибэшье тэдэ номууд магазинай тагууд дээгүүр тооhон боложо хэбтэдэггүй, тэрэ бэеэрээ тарашадаг.

Ушар иимэhээ бидэнэр, совет уран зохёолшодой ажал хэды ехэ харюусалгатай гээшэб?! Манай уран зохёолшод удха түгэлдэр, hайн найруулгатай, арад зонойнгоо ажабайдал зүбөөр харуулhан номуудые бэшэхэ ёhотой. Түрэл Коммунис партиин бидэнэй урда табиhан эрилтэнүүд ехэ элеэр hанаанда ороно.

Бидэнэр Чехословакида нэгэ хэды хонобобди. Тиигэхэ үедэ Чехословакиин арад зонтой яhалал танилсагдаа. Эдэнэр ехэл хүндэлөөшэ урин зантай зонууд байба. Маанадай хаанашье ябахада, магазинуудташье ороходомнай, гостиницадашье байхадамнай тэдэнэр ехэл hайнаар хандаhан. Хододоол утаар татан бидэнэртэ иигэжэ хэлэбэ:

— Прос-и-м!

Энэ үгэнь «Танда юун хэрэгтэйб, хэлыт!» гэhэн удхатай юм.

Чехословак ба ород арадууд славян изагууртан, үг гарбалаараа нэгэн юм. Тэдэнэй хэлэниинышье адлирхуу. Энээгүүрхи гаршагууд дээгүүр бидэнэй мэдэхэ үгэнүүд дайралдана. Хоёр арад эртэ урда сагhаа хойшо харилсаа барисаатай, нэгэнэйнгээ түгшүүриитэй байдалда ороходонь, нүгөөдэнь тэрээндэ хамhалсадаг бэлэй. Энэ hүүлшын дайнда манай совет сэрэгшэд Чехословакиие сүлөөлэлсөө. Хэдэн жэлэй туршада тэрэнэй ажахыда туhаламжа үзүүлжэ байна. Эдэ үдэрнүүдтэ «Хани барисаан» гэжэ нэрэтэй нефтепровод ашаглалгада оруулагдаба. «Үеын үедэ Советскэ Союзтай хамта!» гэhэн Чехословакиин түрүүшын хүдэлмэришэ президент Клемент Готвальд гэгшын хэлэhэн үгэнүүдынь мүнхэрэн байна бшуу. Мүнөө город сōгуур ябахада, гэр бүхэндэ тооной улаан совет туг, улаан, сагаан, хүхэ—гурбан үнгэтэй Чехословакиин туг адли зэргэлэн намилзанад. Энэ хадаа совет-чехословак арадуудай бата хани барисаанай гэршэ тэмдэг шуу.

Чехословакиин элитэ поэт Владимир Голан гэдэгэй зүрхэнэй гүн дундаhаа гараhан үгэнүүд hанаанда ороодхино:

Агууехэ баясхалан хүргэнэм....
Амимни дээрэ гаранхай.
Эрхэ сүлөөтэ үе сагаа
Энэ угтажа байнамди.
Хэдэн үедэ хүлеэhэн
Хэтымнай уулзалган болобо.
Манай хани барисаамнай
Мүнхэ үедэ
Мандаха!

Цыден-Жап ЖИМБИЕВ.

Чехословакиин Социалис Республика. Либерц городтохи бүд нэхэдэг «Силка» гэжэ фабрикын коллектив мирлан гэhэн шэнэ бүд гаргажа эхилээ. Энэ бүд hайнаар шэрдэгдэдэг, удаан саг соо хэрэглэгдэдэг. Зураг дээрэ: мирлан үйлэдбэрилдэг цех.

ЧТК-ТАСС-ай фото.

БОЛЗОРҺООНЬ УРИДШАЛАН

Баунтын горнягууд өөhэдынгөө hайндэр нэрэтэй солотойгоор угтажа байна. Лакит гэжэ приискын, Дээдэ Витимэй участогай хүдэлмэришэд алта абаха август hарын түсэб болзорhоонь урид дүүргээ. Маловска приискын ажалшад найман hарын түсэб болзорhоонь урид бэелүүлhэнээ мэдүүлбэ.

Маловска приискын нүхэр Ёлшиной, Дээдэ Витимэй участогай нүхэр Беляковой хүтэлбэрилдэг бригаданууд ажалай үндэр бүтээсэ туйлаа.

П. КАЗАРИНОВ.

ШАХТЫН ГАЗАР МАЛТАХА АГРЕГАТ

СВЕРДЛОВСК. (ТАСС). Газар дээрэhээ сэхэ руунь 800 метр гүнзэгыгөөр, 8,75 метр хэмжээтэй нүхэ гаргажа газар малтаха түхеэрэлгэ Ураалай хүндэ машина бүтээдэг завод дээрэ (Свердловск) бүтээгдэhэн байгаа.

Тэрэ хадаа 15 дабхар гэрэй шэнээн үндэр юм. Тиигээд тэрэниие Украинада хүдэлхэ газар хүрэтэрнь хүргэхын тулада түмэр замай хоёр состав хэрэгтэй болобо (хамта 2 мянган тонно шэгнүүртэй.). Тэрэ машина газар малтаха хүдэлмэридэ бар хүсэ гаргахые болюулхаhаа гадна, иимэ ажал түргэнөөр хэхэ арга олгоно.

БУРЯАД ҮНЭН
3-дахи нюур
1964 оной августын 30.

РОМАНҺАА АБТАҺАН ХЭҺЭГ

Д. БАТОЖАБАЙ

„ТӨӨРИГДЭҺЭН ХУБИ ЗАЯАН“

Удаан саг үнгэрөөгүй байхада, Шонотын дабаанай боори мориной түргэнөөр хүрэһэн Булад жороо бууралайнгаа ама татажа галдюулба. Харгын хойто захаар хангайгаад доошоо унаһан һэетэ Жалгын эрье харагдана. Үргэн талын харгын утаһаа уйдадаггүй буряад зоной гуримаар Аламжын Булад аргаахан аман соогоо дуу дуулажа захалба:

...Огторгойн олон ододуудаар
Орон нютагни ошотоһой даа.
Арюун тэмсэлэй һүлдэ дүлэн
Арад зонимни һэреэһэй даа.
Хуудам талымни адуунда
Хурдан хүлэгүүд үдэһэй даа.
Түмэн үетэнэйм дунда
Түрүү бэлигтэн түрэһэй даа...—

гээд тэрэнэй дуугаа дүүргэхэтэйнь хамта:

— Мэндэ-э!—гээд араһаань хүн амаршалба.

Буладай сошордон гэдэргээ харахада, шираг янзын буряад хүн мориёо дугшуулан хажуугаарнь зэргэшүүлнэ ха.

— Ягаа гоёор дуулана гээшэбта?—гээд тэрэ танигдаагүй хүнэй энеэбхилнэ.—Би багадаа хоолойн һахуугаар үбдэһэн аад, наһаараа хүдэлхэеэ болиһон хүүгэн хэлэтэй юумэб. Ай даа, һайхан хоолойтой зоной дуу дуулахадань шагнахадаа, уйлаха дурамни хүрэдэг. Мүнөө танай дуунай абяа абахадаа, үргын үнэр абаһан ямаан шэнгеэр хойноһоотнай яарабалби.

— Зай, дан бү хүхирөөгыт!—гэжэ Булад хэлээд энеэбхилбэ.—Зай, нүхэр, нютаг хаанахи гээшэб?

Танигдаагүй хүн баһал урихаар энеэбхилээд:

— Энээхэн Согто Хангилай хүм даа!—гээд ташуураараа гэдэргэнь зааба.—Та хаана зорибот?

— Би станци ошожо ябанаб!—гэжэ Булад нүхэртөө харюусаба.

— Һо-о, ягаа һайн юм гээшэб! Би баһал станци ошожо ябаһан хүн гээшэб. Мориной хани болоо ха юмбибди,—гээд танигдаагүй хүн хүхюутэйгээр бажаганаса дуугарна ха.

Игэжэ хөөрэлдэһөөр тэдэнэй үнгэрхэдэ, һэетэ Жалга соо хороод байһан хоёр хүн түргөөр мориндоо мордожо, тэдэнэй хойто таладань гаран, мүрыень дахабад.

— Үдэр шэнги һаруул, яаһан гоё һүни гээшэб!—гээд Буладай хажууда ябаһан хүн үгээ эхилбэ.—Халаг даа, урдань залуу ябахадаа, имэ һаруул һүни, наадана тарагдан соогуур яһалал басагадай мори жолоодогдоһон байна.

Гэнтэ һард галдээд Буладай нүгөө хажуугаарнь үшөө хоёр моритой зонууд бии болошобод.

— Мэндэ-э нүхэд! Моридтнай эсэшоо гү, юун аалияар ябадаг хоёр гээшэбта?—гэлдээд тэдэ хоёр зэргэ парьялдабад ха.

— Амар сайн! Һамгаяа магтанхаар, мориёо магтабал дээрэ юм гээд талын зон хөөрэлдэдэг хадань муушье һаань, би мориёол магтаха байхаб!—гэжэ байгаад, үнөөхи түрүүн Буладай хажууда бии болоошо танигдаагүй хүнэй забда залигүй пашаганаба.

Шэнэ ерэһэн хоёр хүнэй нюурнуудые Буладай шарайшалхадань, энэ жэл Агын тосхон дээрэ болоошо суглаанда тэрэнэй хараһан тайшаагай хүбүүн Гамбал гэдэгынь саада захадань ябана түхэлтэй. Теэд Гамбалай бүржэгэр нүрөөтэй нюур һарын сагаанда мэлигэрхэн урин боложо харагдана ха. «Али буруу танина гүб?» —гэжэ Булад досоогоо маргаха зуураа, үшөө дахин тэрээн тээшэ нюдэеэ гүйлгэбэ.

— Та, Гамбал бэшэ бээт?—гээд Булад дуугаражархиба.

— Байза, энэмни хэн аад, хүрэ хүрэһөөр намайе танижархиба гээшэб! Наашаа һайса харал даа! —гэжэ байгаад хажуудахи нүхэрэйнгөө урдуур эмээл дээрэһээ Гамбал нэнгэбэ.—А-а, тэрэ суута Аламжын хүбүүн Булад бэшэ гүт?

Эгээл эдэнэрэй игэжэ шашалдаан соо түрүүн бии болоошо танигдаагүй хүнэй гэнтэ бугуули таргажа ерээд, Буладые ургалха зуураа, тэрэнэй хоёр гарыень сээжэдэнь шаб няалдатар хүрэжэ татаад, мориноонь унагааба. Гартаяа хамта сээжэеэ бугуулдюулһан Буладай газарта унахатай хамта, үнөөхи гурбамнай тэрэнэй дээрэ һундалдажа мордошонхойнууд уни бэлэдхэһэн ооһороор хүл гарыень хүдэлхэгүйгөөр уяжархибад. Тугаар Гамбалай шарайн урин һайханиие һарын сагаанда гайхааша Буладай мүнөө тэрэниие харахадань, хөөтэй горшоог мэтэ ланхагар хара юумэл үзэгдэбэ. Энэньшье гайхалгүй, мүнөө эдэнэрэй Буладые уяжа байгаан соонь, мандажа байһан малаан һарые хара үүлэн халхалжархёо бшуу.

— Нигэхэдээ лажа байна гээшэбта?—гээд үбэлэй талын дорьбомо шангаар Булад асууба.

— Хожом мэдэхэш!—гэжэ Гамбал хашхарха мүртөө, Буладай ама уруу өөрынгөө нюһатай пулаад шэхохые оролдоно ха.

Сабшуур шүдээ хам зууһан Булад Гамбалай пулаад амандаа зуужа үгэбэгүй.

— Хамаагүй!—гээд тэрэнэй нүхэр хашхарха мүртөө, бүһээ тайлажа ерээд, амыень шэб уяжархина ха.

— Энэ бузаршни харгыдаа үхэшүүжэн, хамарайнь нүхэ бүлтайлгаарай,— гээд гурбан бузарай нэгэниинь гоншоотобо.

Буладай аманай боолто хамарайнь үзүүр хоёрой хоорондуур адуунанай мяханай үнэр шэнгэшэһэн хургаяа үнөөхи танигдаагүй хүнэй гударжа, нэгэ заахан нүхэ гаргана ха. Игэжэ Буладые гартаа абаһан гурбан хүйхэрнүүд тэрэнэй хүлигэтэй бэеыень мориной эмээл дээрэ бүгтэрүүлжэ хэбтүүлээд, хүдэлхэгүйгөөр уяжа абамсаараа, Шонотын дабаанай боорёор хойто зүг бариад түйлгэлдэшэбэд.

Амидыгаар эреэн гүрөөһэ бариһанһаа өөрэгүй хүхюутэй гурбан дуу шуун бололдоһоор ябатараа, хүрэхэ газартаа ерэжэ, амияа абажа ядан байһан моридойнгоо амыень татабад. Аламжын Буладай үльгэршэ сэсэн үбгэнэйхиһөө мүнөө һүни станци ерэхыень шаазгайн хобоор дуулаад, тагнуул табиһан Торгообойн Жаб мориной туруунай табараантай хамта газаагаа гараад гурбан хүйхэрнүүдээ угтаба.

Баяраар халишаһан гурбаниинь:

— Баряабди! Амидыгаар барижа асараабди! Хара бузарые арга мэхын һайгаар бугуулдижа баряабди!—гэжэ байгаад, бэе бэеынгээ үгэ тала дүүрэн хашхаралданад.

Эмээл дээрэ бүгтэрүүлжэ хүлиһэн Буладаа тэдэнэр абажа газарта хаямсаараа, моридоо абаашажа хашааһаа уянад ха.

— Бэрхэнүүд байнат, эрэ зон гээшэт! Хүбүүдни, эрхим зон гээшэт! Намдаг старшина бидэ хоёр таанадаа гарзатуулхагүйбди! — гээд Торгообойн Жаб баярлаһандаа, хахажа ханяажа байгаад дуугарна хэбэртэй.

Хамаг бэень хүлигэтэй, амаяа уяатай Булад эдэ үгэнүүдыень шагнахадаа, Намдаг баянай старшина ноён болоһониие мэдэбэ. Тэрэнэй түрэһэн дүү Лонхо баяниие өөрөө буудажа алаһанаа Булад гансата досоогоо шэбшэжэ: «Одоол дайсанайнгаа һабарта ороо хүн ха юмбиб»—гэжэ батаар толгойдоо ойлгоо һэн. Теэд ябашье, эдэ бузарнуудай урда һүгэдэхэгүйб гэһэн сэдьхэл толгойень эзэрхэн, тэрэнэй үхэлһөө айхын орондо, үсэд зангыень хүдэлгэнэ. Эмээл дээгүүр бүгтэрүүлэн хүлюулээд ерэһэн бэень, мориной гүйдэлдэ дорьбоһон эльгэ бөөрэнь хобхорхоһоо нааша лугшан үбдэнэ ха. Нюдөөрнь гал ошотон, досоонь харанхална хэбэртэй.

Моридоо уяһан гурбан мунсанууд Торгообойн Жабай хажуудань бии болобод:

— Зай, хүбүүд, таанадай нэгэн асари түргэн ошоод, Намдаг старшинагаа асарагты!—гээд Торгообойн Жаб захирба.

— Минии морин бултанһаа түргэн байха. Би ошоод асарһууб!—гэжэ байгаад, үнөөхи танигдаагүй хүнэй дуугарба ха.

— Зүб, зүб даа! Энэмнай хаһаг, солдат ябаһан хүн гээшэ!— гээд нүгөө нохосуудынь гангиналданад.

— Зай, тиигэбэл манай Ород империин эрэлхэг солдат талии!— гэһэн захиралта Торгообойн Жаб үгэбэ.

— Энэ дороо!—гээд, нүгөөдэнь омогоор харюусана.

Уданшьегүй хурдан мориной тахын табжаганаан газарта хэбтэһэн Буладай шэхэндэ соностожо, хоро шараар шуһаяа бүлэн байгаа тэрэнэй зүрхэн дээрэнь дэбһэжэ, гэшхэжэ байһандал үзэгдөө һэн.

— Юу энээниие хаража байхамнайб, энэ түрхэ ямаадаи гэр уруу хаяжархигты!—гэжэ Торгообойн Жаб хэлэхэ зуураа, хэниешьеб суурагада эльгээнэ хэбэртэй.

— Зүб даа, түрэхэ ямаад нюур дээрэнь шээжэ, шэхэ уруунь хоргооһолжо байг!—гээд, Гамбал хүйхэр хамаг байһан нөөлтэ шогоо ногсо дууһатар хэлэбэ.

Хүлигэтэй хэбтэһэн Буладые ямаадай байһан гэр уруу хаяжархибад.

— Эндэтнай танай барлаг гэргэн байдаг бэшэ һэн гү? — гээд, хүйхэрнүүдэй нэгэн асууба.

— Үсэгэлдэр һүни ямаанаймни түрэхэдэ харангүй, нэгэ эшэгыемни тэрэ үлэгшэн зуураажа алаа. Тэрэнэйнь хэһээлтэ болгожо, өөрыень хүйтэн ямаанай байрада уруулаад, энэ дулаан гэр соонь түрэхэ ямаадаа байлгадаг болооб, — гэжэ һайрхуугаар Жаб баян хэлэнэ ха.

— Баһал амаргүй ухаатай хүн гээшэ хат! Эдэ халааһатаниие игэжэл хэһээхэ хэрэгтэй! — гээд, Гамбал баясаба.

Амбаарай үүдэн хаб яб хаагдажа, томо суурга үлгэхыень газарта хэбтэһэн Булад абяагаарнь түхайлна ха.

— Тэрэ танаймнай үгэһэн һүр боожо таһаршахоор бэшэ юм бэзэ? —гэһэн һэжэгтэй асуудал Гамбал хэлэхэ зуураа, баһал бараг хёрхо хүнэй нэгэн байһанаа мэдэрүүлхын түлөө, Торгообойн Жабай хажууда ошожо зогсобо.

— Одоол Гамбал һанаагаа бү зобо. Сарай арһа зүһүүлжэ хээд, тэмээнэй өөхөөр тоһодожо байжа алдуулһан боожомни юумэ. Сэхысэнь холэхэдэ, түмэр аргамжаһаа дутахагүй байха! — гээд Торгообойн Жаб боожоёо һайрхана ха.

«Зай игээд юун болохонь гээшэб?» — гэжэ һонирхоһон янзатайгаар малаан һара хара үүлэн шаалияа нюурһаа хуу татан огторгойһоо бултайба. Торгообойн Жаб хоёр хүйхэрнүүдээ дахуулаад, гэр тээшээ яаралгүйхэнөөр алхалан ошоно ха. Гэртэ орон сасуу Буладые асарһан хоёрнай хара архи болоод бүхэли мяхаар хүндэлүүлбэ. Уданшьегүй һайрхуу Гамбалай абяан шангадажа, үбсүүгээ тэрэ шаажа байгаад, бэеэ магтахань түргэдэнэ ха. Түрүүшээр Торгообойн Жаб һайрхуу Гамбал тээшэ нюураа бага зэргэ уршылгадагшье һаа, баһал бага багаар архи тэдэнтэй балгалсаһанайнгаа ашаар халажа, Англида һуража доктор болоһон Логсой хүбүүгээ һайрхажа захалаа һэн. Игэжэ архи, мяхан дээрэ сэнгэжэ байһан зон сагай ошоһониие оройдоошье ойлгодоггүй юм. Теэд гэнтэ, хүхюу Гамбал хониной тойн һогтуудаа жажалангүй залгижа хахаад, тодхор хэхэдэнь, тэрэнэй нюрга һээрыень шаагаан, газаа гэртүүр гүйлдөөн болобо бшуу...

Гамбалай ута шулһыень хойноо унжалдуулһан тойн тэрэнэй аманһаа «пос» гээд гаража, газар дээгүүр мухариба. Харин тэрэниие газаа гаргажа дугтархадань туһалалсажа байһан Торгообойн Жабай сүлөө орожо, огторгой харан гэһээнь, үүр хираалжа, үдэр болохоёо байгаа һэн.

— Алин гээшэб, тэрэ солдаднай? Оройдоол эндэһээ таба модо болохо газарта Намдаг старшина һуудаг ха юм! — гээд Торгообойн Жаб баһа һанаагаа зобобо.

Нюдэнһөө уһа дуһалуулан зоходожо байһан Гамбал:

— Имэ ехэ дайсаниие бариһан хүн ха даа. Намдаг баянайдаа хүндэлүүлшоо бэшэ юм гү! — гэжэ байгаад, охихынгоо забһараар үгэеэ жажална ха.

— Тиигээ, тиигээл һотой! — гээд, үүдэнэй гэшхүүр дээрэ охижо байһан Гамбалай толгойень бариад һууһан тэрэнэй нүхэр һогтуугайнгаа үгэ дэмжэбэ.

Торгообойн Жаб тэдэ хоёр тээшээ ууртайгаар хаража:

— Шандага хараад алаагүй аад, арһыень үбшэжэ байна гэнэ гүт?—гэбэ.

— Хутагаяал үгэгты! Шандага хараа бэшэ, шандагаяа амидыгаар барижа хүдэлхэгүйгөөр хүлеэд, тэрэ, тээ-тэрэ гэр соотнай хаагаад байна бэшэ гүбди! Һэ-э, намайе мэхэлхэгүйт! Асарагты хутагаяа, энэ дороо би арһыень үбшэхэб! — гэжэ байгаад, хургаяа ёдогошуулан Гамбал һогтуурхана ха.

Гэнтэ мориной түрьяха абяан соностоод, Торгообойн Жабай буусын зүүгээр тойролдон хоёр мори хүллэһэн хашабаа шаргатай хүнүүд тэдээндэ туласа ерэбэд.

— Зай, алим бэ тэрэ зольбо золигтнай? — гээд Намдаг баян мэндээшье хэлэнгүй, шаргаһаа гүйжэ бууба.

— Тэрэ гэр соо хаалгаатай байна. — Охижо байһан Гамбал гэр тээшэ хургаараа заана ха.

— Хара бузарые... Буу, буу бии гү? — гээд Намдаг хашхарна.

Үнөөхи солдаднай хахад нюураа банхайтар боожорхиһон юумэ шаргаһаа бууха зуураа:

— Минии буу гэртэ байха! — гэнэ ха.

— Эй, хүндэтэ солдат, энэ тархияа ягаа гээшэбши? — Гамбал гайхаһан янзатайгаар хажуудачь ерэбэ.

— Намдаг ноёнойдо ошожо ябатараа дүрөөмни таһараад, моринһоо унааб! Бузар һортогой мориёо алдаад, арай гэжэ ябагаар Намдаг ноёнойдо хүрэжэ ерэбэлби, — гээд солдат хөөрэнэ.

— Ай даа, баарһан! Би хара багаһаа хойшо моринһоо байха, дошхон үхэр зайдалаад булдюулагша һэм! Ши тиихэдэ... Ть-фума-а! Үхэһэн солдат гээшэбши! — Нүхэрэйнгөө нюурта һэлаабша табижа байгаад, Гамбал һогтуурхаба.

— Бү шашалдагты! Буугаа түргэн асарагты! — гээд Намдаг баян газар дэбһэн хашхарна ха.

Толгойгоо бооһон солдат гэр уруу гүйжэ оробо.

— Энэ бузар Аламжын Буладай тархи абаашаа һаа, мүнгэн шапнал абаха гэһэн саарлатайб! Волостиин зургаанай үгэһэн саарһан! Минии түрэһэн дүүе улаан тарааргаа буудажа алаһан золиг бариһдаад байна. Хан түрэлтэ Николай императорай засагта хамаг зониие эсэргүү болгожо ябаһан золиг! Бодхуул, алуурша Аламжын хүбүүе би өөрөө буудажа алахаб! — гэжэ байгаад, Намдагай хашхарха зууран, тэрэнэй гарта ута сэмгэтэй бирдаанха буу солдат асаржа барюулна ха.

Буу бариһан Намдагые дахаад, тэдэнэр бүгэдөөрэн үнөөхи гэр тээшэ ошобод. Бултанай хойноһоо гартаа фонарь бариһан Торгообойн Жаб ярана. Амидашаһан Намдаг старшина һархигар гэрэй үүдэндэ ерээд, буугайнгаа шабха тас гэтэр татажархёо һэн.

Үүр хоорондоо Буладые алаха гэжэ эбжэгэнэжэ байһан Намдагые тойроод, хажуудань байһан нүхэдынь абяагүй зогсобод.

— Үүдэе нээгты! Минии хүл доро асараад хаягты! Би алахынгаа урда тээ тэрэнэй үгыень абахаб. Зохидхоноор лэ хөөрэлдэхэ байхаб. Һүүлээрнь буудажа алахаб. Лаб арба нюуртань нёлбоод, хори дахин гэдэһэн дээрэнь дэбһэһэн хойноо буудахаб! — гээд ууртай Намдаг сагаанаарнь нюдэеэ бултылгашанхай хашхарба.

Теэд үһөө хороёо абаха гэһэн Намдагай хашхарханъ зүйтэй байгаа. Мүнөө энэ ушар дуулахадаа баясажа, зориг орохын түлөө хоёр аяга хара архи дээрэ дээрэһээнь ууҗархёод, гэртэһээ гараһан Намдаг табан модоной зай соо хүсэд толгойгоо дүйрэшэнхэй, далай гээшэ тэрэнэй үбдэтсөө болошоод байгаа бшуу.

— Үүдээ нээгты! — Намдаг хүл дээрээ ганхан хашхарба.

— Та буудахадаа лаб тудаха бээт? — гээд, нүгөө һогтуу Гамбалын баян Намдагһаа асууна ха.

— Тудаха гэжэ юун байба гээшэб! — Хүлигэтэй золигой үрзэгэр толгойдонь буугайнгаа ама няагаад буудана бээзэб. Тэрэнэй ураг тархяар буугаймни аман эдеэлэг! Агын ноёд-һайд энээниие алахадамни амархал! — гэжэ байгаад, бүри шангаар Намдаг хашхарба.—Гэр соо хаалтатай золиг үхэхынгөө урда тээ минии хэлэһэн үгэнүүдые шагнажа байг!

Торгообойн Жаб үүдэнэйнгээ суурга нээжэ абаад, өөрөө түрүүн орохоёо айһан янзатайгаар гартаа байһан фонаряа һогтуу Гамбалда үгэбэ. Фонарь бариһан нүгөө хоёр хүйхэрнүүдтэеэ хамта гэр уруу тэрэ уданшьегүй ороно ха.

— Ши, Жаб, хараад байгаарай! Хайшан гэжэ большевигые алахыемни хараарай! Түрэһэн дүүгэйнгээ түлөө, хан түрэлтэ хаанай түлөө, лама бурханайнгаа түлөө энэ шолмосые би дарахаяал дарахаб!.. — гээд Намдагай хашхаржа байтар, фонарь бариһан Гамбал гэр сооһоо гаража, Торгообойн Жабай хажууда ерэнэ.

— Юу нюһаралдаа зомта, гартыт наашань! — гээд Жаб хашхарба.

— Тэрэмнай үгыл! — гэжэ аргаахаһаар Гамбал хэлээд, халта, гэдэргээ болоно ха.

— Юу? — гээд, Жаб нюдэеэ бүлтылгэбэ.

Энэ хөөрэлдөөеынь дуулаагүй һогтуу Намдаг нэгэ һайса хэхэрһэнэйнгээ һүүлээр:

— Даажа ядаа зон гүт, газараар шэрээд гаргыт тэрэ золигоо! — гээд, өөдөө дэбхэрэн һагад хашхарна ха.

— Тэрэмнай алдагдаал, үгы болоо! — гээд үүдэндэ бахардашоод зогсоһон солдат дуугарба.

— Юу?—Үбэлэй һүнии сууряаташатар Намдаг хашхараад, өөдэ уруугаа зам мүрэ дээгүүрээ нёлбожо захална ха.

— Булад зугадаа! Аргамжаа таһа татаад зугадаал!—гэлдээд, гурбан мунсанууд хашхаралдашабад.

Буу бариһан Намдаг түрүүтэй бүгэдөөрэн гэр уруу гүйлдэжэ ороод ха. Гэр доторнь һаяхан түрэһэн эшэгэнэй маараанһаа бэшэ юумэ эдэниие угтабагүй. Харин саашань фонарь гэрэлтүүлээд харахадань, нэгэ ямаан үнөөхи тэмээнэй өөхөөр тоһодожо элдэһэн боожынь дууһадхые аманһаа һанжуулаад жажалжа байгаа һэн.

«Мя-а!»—гээд, һая гараад байһан эшэгэн баһа маараба.

Намдаг бархирхаяа һанаһан янзатайгаар хоолойгоо шэшэрүүлэн:

—Ямаадшье һаа бидэниие баһажа байха! Харыт тэрэ бузар ямаантнай аргамжыень таһа хибэжэ, ороолониие алдуулгаал!—гэжэ шэбэнэхэ мүртөө, эгээл һаяхан жолоогой дууһадха залгижа үрдиһэн ямаанай гэдэһэн уруу буугайнгаа ама няагаад буудажархиба.—Тэнэгүүд! Ямаан гээшэтнай һүр эдихэһээ наана, минии хүдэһэн үмдэ сагаалганаар эдижэрхиһэн юумэл!

Һогтуу Намдагнай бидэнээ буудажа орогшоб гэжэ һэжэг түрэһэндэл буугай шанга абяанһаа шэхээ дүлииррһэн хүнүүд абяагүйнүүд зогсонод. Зайраа Намдаг ташагынаса шүдээ хабирха мүртөө, барижа байһан буугаа газаа тээшэнь хаяжархиба.

—Хайран буугымни!—гэжэ аман соогоо шэбэнээд, толгойгоо бооһон солдат һэмээхэн гүйжэ гарана ха.

— Фонарь! Фонарь!..— гээд, хиирэһэн юумэдэл Намдаг газар дэбһэбэ.

Намдаг ноёной гарта фонарь барюулбад. Хүнэй хэлэхые этигээгүй Намдаг Буладай зугадаһан нүхэ өөрөө харахын түлөө потолок өөдэ фонаряараа гэрэлтүүлэн, зэтэгэр нюдэеэ шабхаг-шабхаг гүүлнэ. Харин Жаб баянай барлаг эхэнэрэй өөрынь бариһан һарюу пэзэгэр пеэшэнэйнь хоолой задалжа абажархёотой, хонхогор ехэ нүхэн тэрэнэй урдаһаа хүйтэн һалхяар сорголон үлеэжэ байгаа һэн.

— Ай халаг, энэ нүхөөр баттажа тонилоо гээшэ гү?—Нюдэеэ этытэр үшөө ехэ болгоһон Намдаг, өөдөө үндын тэрэ нүхэн руу шагааба.

Хүрилгээн һалхин гэрэй орой һаршаганулан, эльһэ шорой үрхирүүлээд, амаяа зарнайлгаад өөдөө хаража байһан Намдагай нюдэн уруу тооһо сасажархина ха. Гартаа барижа байһан фонаряа наяртар шэдэжэрхёод, хоёр альгаараа нюдэеэ бариһан Намдаг ноён ёолоһоор газарта һуушаба.

—Ай, халагам халаг даа, моримни үхэг! Хамаг энэ хараалай тодхор дүроогүй солдат дүрэгүй буряад хоёрһоо болоо!—гэжэ тэрэ хэлэхэ зууураа, аман соогоо ороһон эльһэ таршаганса жажална ха.— Ши, ши Жаб яашоо гээшэбши даа!

Гэр дотор байһан зон хооһон амаяа ангайлдаад, юушье дуугарнагүй. Эсэсэй һүүлдэ, Намдагай хоро шарандаа диилдэн, утаар татан улижа байгаад бархирхань холо хүрэтэр һүниин сууряанда соностожо байгаа бэлэй.

„ЭРМИТАЖ“ УЛААН-ҮДЭДЭ

Эртэ урда сагай оюун бэлигтэнэй зохёолнууд—элдэб зурагууд. Ленинградай гүрэнэй эрмитажай нүүдэл выставкэ манай городто нээгдэбэ. Энэ нүүдэл выставкэ хоёр һарын турша соо уран зурагай музейн байшан соо харуулагдаха юм. Городой хүдэлмэришэн ангиин, интеллигенциин түлөөлэгшэд эндэ олоороо сугларбад. Республикын культурын министрэй орлогшо **А. З. Чезлова** энэ выставкэ нээгээ. Һүүлээрнь Ленинградай эрмитажай ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ Елена Юрьевна Фехнер тайлбарил хэбэ.

Энэ выставкэдэ 75 картина, 22 гравюра, фото-зурагууд харуулагдаха. Манай ороной олон городуудаар— Хабаровск, Комсомольск-на-Амуре, Владивосток болон бусад городуудаар энэ выставкэ ябаад, Улаан-Үдэ ерээ юм. Ленинградай гүрэнэй эрмитажай жасада байһан эдэ зурагууд түрүүшынхеэ Буряад орон нүүжэ ерээ.

Эдэ уран зурагуудые хүн зон хаа хаанагүй ехэ халуунаар, гоёшоон угтадаг байгаа. Улаан-Үдэ городой ажалшадшье ехэ һонирхон эдэ зурагуудые хараһан, танилсаһан байна.

Эртэ урда сагта—XVII зуун жэлэй үедэ Голландиин, Фландриин оронуудта реалис искусствын хүгжэһые харуулха гэһэн зорилгоор энэ нүүдэл выставкэ эндэ нээгдэнхэй. Нидерландада болоһон революциин һүүлээр Голландиин искусство илангаяа түргэноор хүгжэһэн түүхэтэй. Тэрэ үедэ Голланди, Фландрии (мүнөө Бельги) хүгжэнги, түрүү орон байһан хадань тэндэ һото искусство хүгжэһэн байна. Тэрэ үеын уран зурагуудай гол шухала темэ—байгаалиие зураглан харуулдаг, хүн зониие, тэдэнэй һуудал байдалые, адууһа мал зурагладаг байгаа. Эдэ бүгэдые оорынгоо нюдөөр хаража зурадаг гайхамшагта уран зураашад хүдэлжэ байһан гэжэ эдэ экспонадуудые харахадаа хүн бүхэн ойлгоно һотой.

Ажалшадай байдал һуудалые бүхы талаһаань оршон тойрон байгаалитайнь зураглан харуулһан картинануудые хойно хойноһоонь харанабди.

Голландиин элитэ ехэ уран зураашад Гойен, Рейсдаль, Кейзер болон бусадай зурагууд эндэ бии. Рембрандтын зохёолнуудһаа «һүнии харуулшан» гэжэ зурагай буулгабари, тэрэнэй шабинарай уран зурагууд эндэ харуулагдана. Рубенс, Ван-Дейка, Снейдер болон бусадай зурагуудаар Фландриин искусство харуулагдана.

XVII зуун жэлдэ ажаһууһан уран зурааша Абрахам Беерстратен гэдэгэй «Мүрэн дээрэ» гэһэн зураг байна. Манатайшаг үдэр сэнхир хүхэ мүрэндэ онгосонууд архайлдан һойлтодо байһан мэтэ харагдана. Энэмнай бодото байдалые зураглажа харуулха талаар ехэ амжалта мүн болоно.

Тэрэ үеын орёо байдалые харуулхатаяа хамта реалис шэглэлэй искусство хүгжэжэ эхилһэн байна. Уран зураашад-реалистнууд өөһэдынгөө гайхамшагта зохёолнуудаар—зурагуудаар ехэ нүлөө үзүүлһэн байна.

Ф. Галье, Рембрандт, Гойен, Рейсдаль болон бусад хүн зоной ажабайдал байгаалиие үнэн зүбөөр, гүн гүнзгы гөөр харуулдаг байгаа.

Уран наринаар бүтээгдэһэн зураг бүхэн бүхы зохёолдол адли өөр онсо шэнжэтэй. Испаниин дарлал доро байха үеын зурагууд хүн зон бэеэ даанхай байдалтай болохын түлөө тэмсэхэ мэдэрэлтэй боложо ...һые зураглан харуулна. Байгаали зурагладаг элитэ ехэ уран зураашан Я. Рейсдаль гэгшын зурагууд ... тэйнье сасуулашагүй гоёнууд.

Холын хойто зүгэй эртэ урда сагай гайхамшагта искусство—уран зурагуудай выставкые нээгдэһэн үдэрһөө ...нилээд олон хүн орожо хараба.

Д. ЖУГДУРОВА.

Зураг дээрэ: Эрмитажай ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэд Е. Ю. Фехнер зурагуудай удхые тайлбарилжа байна.

Л. ХАНДУРОВАЙ фото.

АРТИСТНАРНАЙ БУСАБА

—Баяртай, баяртай! Юрэдөө удаан болонгүй ерэжэ байгыт, нүхэд!—гэһэн үгэнүүд зал сооһоо үдэшэ бүри шахуу нааданаймнай дүүрэхэлээр дуулдадаг байгаа.

Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ Буряад драмын театрай бүлэг артистнар: РСФСР-эй арадай артист В. Халматов, республикымнай арадай артистнар Ю. Шангина, Д. Дондуков болон габьяата артистнар С. Халтагарова, Д. Чимитова, Ж. Иванов, артистнар С. Уладаева, Д. Бадмаев, В. Амханова, С. Рабсалов гэгшэд Мухар-Шэбэр, Бэшүүр болон Хүдэри-Сомон нютагуудаар аяншалжа ябаһанаа августын 23-да Улаан-Үдэеэ бусажа ерэбэд. Эдэнэр Ч. Генинновэй бэшэһэн «Соёлмаа, Баташулуун», П. Маляревскиин «Камень-птица» гэжэ зүжэгүүдые гушаад хоног соо табижа, хүдөө нютагайхндые хүхеэгээ.

Мүн баһа мүнөө бүлэг артистнарай: РСФСР-эй габьяата артист М. Степанова, Буряадай АССР-эй габьяата артистнар Г. Лосев, Б. Ринчино, С. Будажапов болоод артистнар Н. Цыбжитова, Н. Арабжуев, Л. Санжимитыпова, В. Самандуев гэгшэд Эрхүүгэй областёор гурбан һара шахуу ябажа, А. Сафроновой «Стряпуха замужем», Тажибаевай «Портрет» гэжэ зүжэгүүдые харуулаад бусажа ерэбэ.

Игээдшье зурыһаар зурыһан харгымнай ойро зуура мухардажа, бүхы артистнууд болон ажалшаднай октябрь һара болотор амаралтада гараба.

Амарһанайнгаа һүүлээр мүнөөхи мухардадаггүй зурыһан харгымнай Захаамин, Тори, Зэдэ, Сэлэнгэ, Хори, Хэжэнгэ, Яруунын нютагууд тээшэ шэглэхэ һотой.

Д-Р. ГОМБОДОРЖИЕВ.

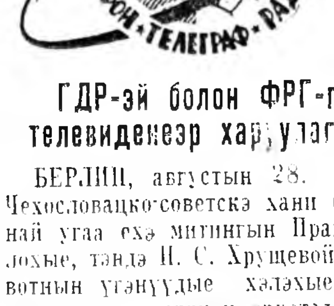

ГДР-эй болон ФРГ-гэй телевиденеэр харуулагдаба

БЕРЛИН, августын 28. (ТАСС). Чехословацко-советскэ хани барисаанай угаа ехэ митингын Прагада болохые, тэндэ Н. С. Хрущевой, А. Новотнын үгэнүүдые хэлэхые ГДР-эй хэдэн олон миллион эрхэтэд үсэгэлдэр хараа.

Баруун Германиин телевидени митингые һүүлшын мэдээсэлнүүд соо оруулалсажа, хүн зондо харуулһан байна.

Найдамтай түшэг тулгуури

БЕРЛИН, августын 28. (ТАСС). Германиин Демократическа Республика нацизмые һэргээлгэдэ эсэргүү найдамтай түшэг тулгуури болоно гэжэ би тоолоноб гээд Англиин олониитын элитэ ажал ябуулагша, Эб найрамдалай Бухэдэлхэйн Соведэй гэшүүн Хьюдетт Джонсон «Нейес Дейчланд» газетэдэ интервью үгэхэдөө мэдүүлһэн байна. Европодо амгалан байдал хангаха талаар ехэ оролдолго гаргадаг дээрэһээ ГДР дэлхэйн бүхы эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй зүгһөө дэмжэгдэхэ зэргэтэй гээд Джонсон хэлээ.

НАТО-гой түсэбүүдые таһалдуулхаар киприодууд хүсэд шиидэнги

НИКОЗИ, августын 28. (ТАСС). Кипрэй ажалша арадай прогрессивнэ партиин (АКЭЛ) ЦК-гай делегаци үсэгэлдэр президент Макариоста ороһон байна. Партиин генеральна секретарь Папаиоанну делегациие толгойлно. Кипртэ болоһон һүүлшын ушарнууд тухай делегаци болон президент уулзалгын үедэ һанамжануудаа мэдэлсээ. Национально-сүлөөрэлгын тэмсэлые хүгжөөхэ замууд тушаа АКЭЛ-эй ЦК-гай делегаци һанал бодолоо хэлээ гээд партиин ЦК-гай коммюнике соо дурсагдана.

Алжирай правительствын шиидхэбэри

АЛЖИР, августын 28. (ТАСС). Ороной национальна аша туһада хохидол ушаруулһан хүнүүдэй зөөриие хураажа абаха комисси байгуулха тухай, үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал усадхаха национальна центр байгуулха тухай Алжирай Арадай Демократическа Республикын Министрнүүдэй Совет үсэгэлдэр шиидхэбэри гаргаа.

Революцида харша этэгээдүүдэй, урбагшадай зөөри хураажа абаха комисси байгуулха тухай правительствын шиидхэбэриие тайлбарилхад «Альже репюбликэн» газетэ ...бэшэнэ. «Арадай хүзүүн дээрэ һуу... баяжаһан Шаабани, Хидэр гэхэ ...гын урбагшадай зөөриие хураажа абаха зорилготой хэмжээнүүдэй ... тахые манай ажалшад үнинэй хү...жэ байгаа».

Гизенга пресс-конференци хэбэ

ПАРИЖ, августын 28. (ТАСС). Антуан Гизенга мүнөөдэр Леопольдвильда пресс-конференци хээ. Булабемба арал дээрэ удаан саг соо хаалтада һуужа гараһанайнгаа һүүлээр тэрэ түрүүшын пресс-конференци хэбэ гээшэ. Франс Пресс агентствын корреспондентын мэдээсэһэнэй һоор Чомбе гэгшын политикые Антуан Гизенга пресс-конференциин үедэ эрид шангаар шүүмжэлээ. Конгын асуудалнуудые шиидхэхэ зам бэдэрхэ зорилгоор минии оруулһан бүхы дурадхалнуудые Чомбе гэгшын правительство буруушаагаа гээд Гизенга мэдүүлээ. Конгын восстани хэгшэдтэ эсэргүүгээр Чомбе гэгшын правительствын мүнөө хэжэ байһан сэрэгэй ябуулгануудые, восстани хэгшэдтэй тэмсэхынь тулада Чомбе гэгшын правительствада Америкын болон Бельгиин үзүүлдэг сэрэгэй туһаламжые Гизенга эрид шууд буруушаагаа.

Конгодохи бэрхэтэй хэсүү байдал гуримшуулгада туһалхыень уряалан бүхы африкынхидта тэрэ хандаа. Африкын нэгэдэлэй организациие ... гэдэмэл Нацинуудай Организаци... хэрэглэһэн шэнгеэр өөрынгөө а... туһын тулада Америкынхидай Конго... до хэрэглэхэ ябадал гаргуулхагүй... гэһэн дурадхалтайгаар Гизенга ... рикын оронуудта хандаа.

Шэнэ партиие — «Лумумбынхи... нэгэдэмэл партиие» байгуулһан ... хайгаа Гизенга пресс-конферен... дээрэ соносхоо.

Хүндэтэ редакци

Таби наһа гүйсэһэнтэйм, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһантайм дашарамдуулан намайе амаршалһан олон тоото эмхи зургаануудта, хани нүхэдтэ, танай «Буряад үнэн» газетэ дамжуулан үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргэхые гүйнаб.

Ж. ВАНКЕЕВ.

Редактор Ц. О. ОЧИРОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: нүхэр Н. С. Хрущев түрүүтэй советскэ партийно-правительственна делегациин Чехословакида байһан тухай мэдээсэл. В. Орловой «Амжалтын түлхюур» гэһэн корреспонденци. «Шарайень хаража хүнгэлэлтэ үгэхэеэ болиг лэ» гэһэн гаршагтай Г. Субботиной корреспонденци дотор «Аргадын совхоздо комбайнай агрегадуудые техникын талаар харууһалха ажалай муугаар эмхидхэгдэжэ байһан тухай хэлэгдэнэ». «Мал үсхэбэрилгэдэ анхаралаа һуладуулжа болохогүй» гэһэн юрэнхы гаршаг доро малай искусственна үрэжүүлгын ябаса тухай материалнууд толилогдоо.

Хоёрдохи хуудаһанда: республикын колхоз, совхозуудаар тэжээл бэлэдхэлэй ябаса тухай мэдээсэлнүүд — Т. Данчиновай «Хори соогоо түрүүлэн», М. Захаровай «Миин бэшэ, харин шэмэ оруулагдаһан силос» гэһэн материалнууд. Һуралсалай шэнэ жэлэй эхилэлгэ тухай Улаан-Үдын зарим дээдэ һургуулинуудай директорнүүдтэй хөөрэлдөөн.

Гурбадахи хуудаһанда: Шахтёрой үдэртэ зорюулагдаһан корреспонденци болон бэшэгүүд. Уласхоорондын һонин мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Заахан Володиин хамагай һонин нааданхай» гэһэн Ч. Цыдендамбаевай рассказ.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй һоор, мүнөөдэр республика доторнай үүлэтэйшэг байха, зарим нютагуудаар бороо орохо. Баруун тээһээ һулашагаар һалхилха. Хойто болон Байгал шадарай аймагуудаар 15—20, бусад нютагуудаар 19—24, Улаан-Үдэдэ үглөөгүүр 12—14, үдэртөө 19—21 градус дулаан болохо.

Августын 31, сентябриин 1-нэй үдэрнүүдтэ үүлэтэйшэг байха, зарим нютагуудаар бороо орохо. Хойто аймагуудаар үглөөгүүр манатай. Баруун тээһээ һулаханаар һалхилха. Хойто аймагуудаар һүниидөө 1—6, үдэртөө 15—20, бусад тээгүүр һүниидөө 6—11, үдэртөө 18—23 градус дулаан байхаар хүлеэгдэнэ.

БУРЯАД ҮНЭН

4 дэхи нюур.
1961 оной августын 30.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25—41, 38-30, информации—32-74 и переводов—34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00206. Зак. № 743.